

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

İSTANBUL İKİTELLİ ORGANİZE SANAYİ
BÖLGESİNİN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ULUŞIK

İstanbul
Ocak – 2022

T.C.
İSTANBUL SABAHATTİN ZAİM ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
MİMARLIK ANABİLİM DALI
MİMARLIK BİLİM DALI

İSTANBUL İKİTELLİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNİN
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Ahmet ULUŞIK

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Adem ESEN

İstanbul
Ocak – 2022

TEZ ONAYI

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğüne,

Bu çalışma, jürimiz tarafından Mimarlık Anabilim Dalı, Mimarlık Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman Prof. Dr. Adem ESEN

Üye Dr. Öğr. Üyesi Zeynep Kerem ÖZTÜRK

Üye Dr. Öğr. Üyesi Serhat ANIKTAR

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Metin TOPRAK

Enstitü Müdürü

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek lisans tezi olarak hazırladığım “**İstanbul İkitelli Organize Sanayi Bölgesinin Sorunları Ve Çözüm Önerileri**” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlandığı aşamaya kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığımı, bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

Ahmet ULUŞIK

ÖN SÖZ

Araştırmamdaki her aşamada bana yardımcı olan değerli tez danışmanım Prof. Dr. Adem ESEN'e, yüksek lisans eğitimim süresince bize değerli bilgilerini aktaran hocalarıma, üniversitenizin fen bilimler enstitüsü personeline, desteklerini esirgemeyen kurumuma, amirlerime ve kurum arkadaşlarıma, sürekli beni motive eden ve destekleyen eşime ve aileme teşekkürlerimi sunarım.

Ahmet ULUŞIK
İstanbul-2021

ÖZET
İSTANBUL İKİTELLİ ORGANİZE SANAYİ BÖLGESİNİN
SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Ahmet ULUŞIK

Yüksek Lisans, Mimarlık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Adem ESEN

Ocak, 2022 – 92 Sayfa

Bu çalışmada ilk olarak OSB'lerin tanımı, tarihçesi ve geçmişten günümüze gelişimi incelenmiştir. Özellikle sanayi bölgelerinin ulaşım, alt yapı ve diğer yatırımların yetersiz kalması sebebiyle hem çevreyi hem de insan sağlığını olumsuz yönde etkilemeye devam ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca, OSB'lerden kaynaklanan çevresel atıkların kentleşme ile birlikte, depolanma alanlarındaki azalmanın neticesinde insan sağlığı açısından olumsuz koşulların ortaya çıkmasına neden olmaktadır.

Bu kapsamda çalışmada şu anda aktif olarak çalışmaya devam eden OSB'lerden İstanbul İkitelli OSB sorunlarının (çevre kirliliği, ulaşım, alt yapı, insan sağlığı) neler olduğu, İkitelli OSB için, mevcut durumda ne gibi iyileştirmelerin yapılması gerektiği ve OSB'lerin artan nüfus yoğunluğunun artması ve kentin büyümesi sonrasında tamamen mi yoksa kısmen mi kaldırılması gerektiği noktasında çözümler değerlendirilmeye çalışılacaktır. Bu doğrultuda hazırlanan çalışmada, İkitelli OSB'nin sorunlarını ve taşınma durumunu derinlemesine incelemek maksadıyla nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması ve yorumlanmasında mülakat tekniği ve anket yöntemi uygulanmıştır.

Bu çerçevede çalışmada İkitelli OSB'nin sorunlarını ve taşınma durumunun incelemesi amaçlanmıştır. Çalışmanın örneklemini kolayda örneklem tekniği ile ulaşılan toplam 64 kişi oluşturmaktadır. Çalışmada kullanılan anket formu çevrimiçi anket uygulamaları üzerinden katılımcılarla paylaşılmıştır. Bunun yanında çalışmada ayrıca yarı biçimsel mülakat tipi kullanılarak belirli bir sıraya konulmuş sorular hazırlanmış ve sorular 10 çalışana aynı sırayla sorulmuştur.

Toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiş; ayrıca mülakat sonucu ulaşılan verilerin değerlendirmesi yapılmıştır. Bununla birlikte tanımlayıcı istatistiksel

analizler kapsamında frekans ve yüzde değerleri incelenmiştir. Doküman analizi kapsamında ise tezler, makaleler, bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler, resmi kurumların yayınları ve yetkili özel kurumların yayınları incelenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların her bir sorun alanı (ulaşım, altyapı, çevre, enerji ve diğer sorunlar) için algıladıkları önemin ortalamanın biraz üstünde bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında katılımcıların en önemli gördükleri sorunun ise ulaşım olduğu tespit edilmiştir. Son olarak ise İkitelli OSB'nin daha uygun bir yere taşınmasının uygun olacağı değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Organize Sanayi Bölgeleri, İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, Yer Seçimi, Çevre, Yerleşim Sorunu

ABSTRACT

İSTANBUL İKİTELLİ ORGANIZED INDUSTRIAL ZONE PROBLEMS AND SOLUTION SUGGESTIONS

Ahmet ULUŞIK

Master of Science, Architecture

Supervisor: Prof. Dr. Adem ESEN

January, 2022 - 92 Pages

In this study, firstly, the definition, history and development of OIZs from past to present were examined. It is emphasized that especially industrial zones continue to negatively affect both the environment and human health due to transportation, income and other investments. In addition, environmental waste from OSB causes adverse conditions in terms of human health as a result of urban waste.

In this context, in this study, what are the problems of istanbul İkitelli OIZ (environmental pollution, transportation, infrastructure, human health), what improvements should be made in the current situation for İkitelli OIZ, and the increasing population density of OIZs and After the growth of the city, solutions will be tried to be evaluated at the point of whether it should be removed completely or partially. In the study prepared in this direction, qualitative and quantitative research methods were used together in order to examine the problems and relocation situation of İkitelli OIZ in depth, and the interview technique and questionnaire method were used in the collection and interpretation of the data in the research.

In this context, it is aimed to examine the problems and relocation status of İkitelli OIZ in this study. The sample of the study consists of a total of 64 people who were reached with the easy-to-sample technique. The questionnaire form used in the study was shared with the participants via online questionnaire applications. In addition, in the study, questions were prepared in a certain order by using semi-formal interview type, and the questions were asked to 10 employees in the same style and in the same order.

The collected data were analyzed with spss program; In addition, the data obtained as a result of the interview were evaluated. However, frequency and percentage values

were examined within the scope of descriptive statistical analyses. Within the scope of document analysis, articles, papers presented in scientific meetings, publications of official institutions and publications of authorized private institutions were examined.

According to the results of the analysis, it was determined that the perceived importance of each problem area (transportation, infrastructure, environment, energy and other problems) was slightly above the average. In addition, it was determined that the most important problem of the participants was transportation. Finally, it was considered that it would be appropriate to move İkitelli OSB to a more suitable location.

Key Words: Organizational Industrial Zones, İkitelli Organizational Industrial Zone, Site Selection, Environment, Settlement Problem

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAYI	i
BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	ii
ÖN SÖZ.....	iii
ÖZET.....	iv
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	viii
TABLolar LİSTESİ.....	x
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xi

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ	1
1.1. Problem.....	1
1.2. Amaç.....	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Yöntem	5
1.5. Varsayımlar.....	6
1.6. Sınırlılıklar.....	6
1.7. Bölümler	7

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI	8
2.1. Organize Sanayi Bölgesi (OSB).....	8
2.1.1. Kuramsal Yaklaşımlar.....	9
2.1.2. OSB'lerin Tarihsel Gelişimi	10
2.1.2.1. Dünyada Gelişimi	11
2.1.2.2. Türkiye'de Gelişimi	13
2.1.3. OSB'lerin Amaçları	16
2.2. İstanbul OSB'leri.....	18
2.2.1. İstanbul Anadolu Yakası Organize Sanayi Bölgesi	18
2.2.1.1. İstanbul Birlik Organize Sanayi Bölgesi.....	19
2.2.1.2. İstanbul Dudullu Organize Sanayi Bölgesi.....	19

2.2.1.3. İstanbul Tuzla Kimya Sanayicileri Organize Sanayi Bölgesi.....	20
2.2.1.4. İstanbul Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgesi	21
2.2.1.5. İstanbul Deri Organize Sanayi Bölgesi.....	21
2.2.1.6. İstanbul İkitelli Organize Sanayi Bölgesi	22
2.2.1.7. İstanbul Tuzla Organize Sanayi Bölgesi.....	23
2.3. OSB'lerin Önemi.....	24
2.3.1. OSB'lerin Özellikleri	27
2.3.2. OSB Türleri.....	28
2.4. OSB'lerde Yer Seçimi	28
2.5. OSB'lerin Ortaya Çıkardığı Sorunlar	31

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	33
3.1. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi (İOSB).....	33
3.2. İkitelli Organize Sanayi Bölgesinin Sorunları.....	38
3.2.1. Ulaşım	38
3.2.2. Altyapı.....	41
3.2.3. Çevre Sorunları	41
3.2.4. Enerji Sorunları	42
3.2.5. Diğer Sorunlar.....	43
3.3. Anket Çalışması Bulguları.....	43
3.4. Görüşme Sonuçları ve Değerlendirilmesi.....	50

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ.....	64
KAYNAKÇA	70
EKLER.....	74
ÖZGEÇMİŞ.....	81

TABLULAR LİSTESİ

Tablo 3.1: İOSB Profil Bilgileri.....	33
Tablo 3.2: Firmaların Sektörel Dağılımları.....	33
Tablo 3.3: Katılımcıların Sosyo-Demografik Tanımlayıcı İstatistikleri	44
Tablo 3.4: İOSB Sorunları Önem Dereceleri.....	45
Tablo 3.5: İOSB Ulaşım Sorunları Önem Dereceleri	46
Tablo 3.6: İOSB Altyapı Sorunları Önem Dereceleri.....	47
Tablo 3.7: İOSB Çevre Sorunları Önem Dereceleri	48
Tablo 3.8: İOSB Enerji Sorunları Önem Dereceleri	49
Tablo 3.9: İOSB Diğer Sorunlar Önem Dereceleri.....	50
Tablo 3.10: Görüşme Yapılan Çalışanların Demografik Bilgilerine Ait Tablo.....	50

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 2.1: ABD’de Organize Sanayi Bölgelerinin Coğrafi Dağılımına Ait Görsel ...	11
Şekil 2.2: Avrupa’da Organize Sanayi Bölgelerinin Coğrafi Dağılımına Ait Görsel	12
Şekil 2.3: Türkiye OSB Haritası	16
Şekil 2.4: İstanbul Anadolu Yakası Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel	19
Şekil 2.5: İstanbul Birlik Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel.....	19
Şeki 2.6: İstanbul Dudullu Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel	20
Şekil 2.7: İstanbul Tuzla Kimya Sanayicileri Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel	21
Şekil 2.8: İstanbul Deri Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel	22
Şekil 2.9: İstanbul OSB Bölgeleri Haritası	24
Şekil 3.1: İOSB Vaziyet Planı.....	37
Şekil 3.2: Avrupa Otoyolu İkitelli Kavşağına Ait Görsel.....	38
Şekil 3.3: İkitelli OSB’ye Ait Bir Görsel	39
Şekil 3.4: İkitelli OSB’ye Ait Bir Görsel	40

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

Üretim; belirli girdi, malzeme, iş gücü gibi kaynakların belirli işlemlerden geçerek ortaya bir ürün veya hizmet koyma sürecidir. Üretim süreci genellikle fabrikalarda ve atölyelerde gerçekleşmektedir. Üretim yerlerinin seçiminde yatırımcılar, üretim kapasitesinin uzun yıllar tam kapasite çalışabileceği alanlar tercih edilmektedir. Bu alanların seçiminde tedarik, depolama, dağıtım, üretim kapasitesi, ulaşım gibi faktörler önem arz etmektedir.

Üretimin arttırılmasının veya özelleştirilmesinin getiri artışı üzerindeki doğrudan olumlu etkisinden yararlanmak amacıyla, bir uygulama aracı olarak OSB'ler geliştirilmiştir. Organize Sanayi Bölgeleri Batı'da geliştirilmiş ve uygulamaya aktarılmış bir kavramdır. Esas itibariyle birbirini tamamlayıcı veya birbirinin yan ürününü teşkil eden endüstrilerin bir arada ve bir program dâhilinde üretim yapmalarından doğacak dış ekonomiler yoluyla üretimin rasyonalizasyonunu ve kâr artışının sağlanması esasına dayanmaktadır (Çezik & Eraydın, 1982).

Sanayileşme hareketinden doğan ve kapitalizmin plansız, altyapısız ve yoğun emek veren çalışanların sosyal gereksinmelerini asgari düzeyde karşılamak amacıyla geliştirilen “sanayi bölgeleri”, şehirleşme ve sanayileşme ilişkilerini düzenleme görevini üstlenmiştir. Kimi ülkelerde bu görevi başarıyla yerine getirebilirken, kimi ülkelerde ise sınıfta kalmıştır. Ülkemizdeki organize sanayi bölgeleri, sanayi üretimini artırmak, yatırımı teşvik etmek ve bölgeler arası eşitsizliği ortadan kaldırmak amacıyla sanayileşmenin önemli bir bileşeni olarak oluşturulmuştur (Bayülken ve Kütüklüoğlu, 2012).

Bu bölümde; organize sanayi bölgelerinin yerleşim yerleri ve taşınımı ile ilgili problemlerin durumu, araştırmanın amacı, önemi ve yöntemi gibi bilgilere yer verilmiştir.

1.1. Problem

Dengeli ve düzenli kentleşmenin yanı sıra güvenli, büyüme aracı olarak Organize Sanayi Bölgeleri (OSB olarak anılacaktır), 50 yılı geçen süredir ülkemizde

faaliyetlerine devam etmektedir.

Bu uygulamaların birisi de İstanbul İlinde bulunan İkitelli OSB'sidir. İstihdam ve işletme ile ülkemizin en büyük OSB'leri arasındadır. İstanbul'da diğer birçok şehirde olduğu gibi, sanayi kuruluşları şehrin çevresinde eskiden şehirleşmenin olmadığı yerlerde, yazlık ya da banliyölere yayılmıştır. Bu durumun sebebi, sanayinin altyapı ve sosyal tesisler yönünden şehrin yakınlığından yararlanma isteği yanında, ucuz arsaların varlığıdır (Tümertekin, 1997). İstanbul'da ilk kurulan sanayi tesisleri bu yöntemi kullanarak çoğalmaya başlamıştır. (Doğan, 2013).

Tüm yatırım, üretim ve hizmet sektörünün ulaşım sistemlerine olan bağımlılığı kaçınılmazdır. Bunun nedenleri arasında; insan gücünün istihdamında kolaylık, istihdamda ucuzluk, üretilen malın veya hizmetin lojistik dağılımında ki kolaylık ve büyüklük en önemli nedenlerdir. Ulaşım ne kadar hızlı olursa, hammadde girişi insan iş gücünün girişi ve üretilen malın topluma ulaştırılma maliyeti azalır.

Marmara Bölgesinde sanayi ve diğer yatırımların artması ile birlikte artan nüfus yoğunluğu kentlerin büyüme hızını artırmaktadır. Büyüyen kentlerin ulaşım, altyapı ve diğer yatırımları yetersiz duruma gelmektedir. Kentlerin büyümesi ve nüfus dağılışının OSB gibi insan gücüne ihtiyaç duyan sektörlerin etrafında yoğunlaşması ile birlikte; şehir dışında ve ucuz arsalarla inşa edilen OSB'lerin kent içinde kalmaya başlamasına neden olmuştur.

Ulaşım, alt yapı ve diğer yatırımların yetersiz kalmasının yanı sıra, OSB'lerden kaynaklanan çevre kirliliği insan yaşamını olumsuz etkilemeye başlamıştır. Bölgede yaşanan trafik yoğunluğu ile birlikte şehir içi toplu taşıma sistemlerinde de hizmet aksamaları yaşanmaya başlamıştır.

OSB'ler etrafında konutlaşmanın artması, diğer yatırımları yanında getirmiştir. AVM'ler, parklar, ibadethaneler, stadyumlar vb. yapılarda bu bölgelere hizmet vermek amacıyla inşa edilmiş, şehir merkezinden uzak ve ucuz arsalarla inşa edilen OSB'ler çevresindeki arazilere değer katarak arazi değerlerinin artmasına ve bu bölgelerde rant kapılarının açılmasına da sebep olmuştur.

OSB'lerden kaynaklanan çevresel atıklar, depolama alanlarındaki azalma, atıkların bertaraf edilmesinde ki maliyetlerin artması ve dahası yeterli arıtmanın yapılamadığı gibi durumlar, insan sağlığına doğrudan etki etmeye başlamıştır.

Temel sorunların dışında; sağlık, eğitim, sosyal yaşam, acil müdahale ağı gibi eksiklikler bölgenin diğer sorunları da hem çalışanlar hem de çevrede yaşayan insanların çözüm beklediği diğer konulardır.

Sonuç olarak; kentin büyümesi ile birlikte şehir içinde kalan OSB'lerin işletme döneminde çevrede yaratacağı etkileri çok iyi analiz etmeleri ve bu etkileri minimum düzeye indirecek yatırım ve politikaları hayata geçirmelidir. Burada OSB'lerin faydalarının yanı sıra kente getirdiği tüm fiziksel, sosyal ve teknik altyapısal yükün göz ardı edilmeyerek incelenmeli ve bu sorunlara alternatifler üretilmesi gerekmektedir.

1.2. Amaç

Çalışmanın temel amacı OSB'lerin artan nüfus ve kentleşme karşısında faaliyetlerini tam kapasite sürdürebilme ve toplum hayatına olan olumsuz etkisinin araştırılarak öneriler sunmayı ve taşınma durumunu değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca araştırmamızda aşağıdaki sorulara da yanıt aranmıştır:

1. Şu anda aktif olarak çalışmaya devam eden OSB'lerin (İkitelli) sorunları (çevre kirliliği, ulaşım, alt yapı, insan sağlığı) nelerdir?
2. İkitelli OSB için, mevcut halinde ne gibi iyileştirmeler yapılmalıdır?
3. OSB'ler artan nüfus yoğunluğunun artması ve kentin büyümesi sonrasında tamamen mi kaldırılmalı, kısmen mi kaldırılmalı (sektör bazında), yoksa şehir dışına mı taşınmalı?

1.3. Araştırmanın Önemi

Küçük ve orta ölçekli sanayi işletmelerinin şehir dışına taşınması projesi olarak doğan İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, bugün şehir merkezinde yer alıyor. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, küçük işyerlerinden oluşan karma bir sistemdir. Bölgedeki işyerleri, genel olarak kendi hizmetlerini kendileri sağlamamakta, kentin genel hizmetlerinden yararlanmaktadırlar. Ancak bölgenin altyapısı küçük işletmeler için de önemli fırsatlar sunuyor. Öte yandan şehrin farklı semtlerinde faaliyet gösteren bazı küçük sanayi işletmelerinin İkitelli OSB'ye devredilememesi, onların kuruluş amacının tam olarak gerçekleşmediği anlamına gelmektedir (Bayülken ve

Kütüklüoğlu, 2012)

İstihdam 210.000 gibi görünüyor, ancak gerçek işgücü sadece 145.000 kişiden oluşmaktadır. Şehir merkezinde yer alan bölge, yerleşim alanları ile iç içedir ve kısmen gecekondu sorununun yaşandığı bir bölgedir. Halihazırda 350.000 kişiye ve 145.000 kişiye istihdam sağlayan şehir ile bölge arasında yaklaşık 450.000 kişi seyahat etmektedir. Ayrıca günlük binlerce ton mal ve malzeme taşınmaktadır. İlçe genelinde Başakşehir'de yaşamak ve Mahmutbey Batı kavşağı dışında çevre yollarına başka önemli bir bağlantı yoktur. Bu durumda sadece ulaşım açısından düzensiz kentleşme düzenini ortaya koymaktadır.

İkitelli civarında başka sorunlar da mevcuttur:

- OSB, BŞB. Alanına giren bağlantı yollarına katılımına ait payı ödemek istememektedir. Bakım ve onarımı belediyenin üstlenmesini talep etmektedir.
- İkitelli OSB'nin doğu bölgesi tarafından geçen Sefaköy Deresi ve batı bölgesinden geçen Kaynarca Deresi'nin ıslah edilmesinin gerekli olduğu ortaya çıkmıştır. Çalışmalar Büyükşehir Belediyesi'ne yüklenmiş olup halen devam etmektedir.
- Su ve aydınlatma sorunlarının çözümü altyapı olanakları zorlanarak kısmen çözümlenmiştir. Civarın konut yerleşimine açılması mevcut yapıda tıkanıklar yaratmakta, çarpık büyüme engel olunamayacak biçimde sürdürülmektedir.
- Bölgede beş yıl içinde nüfus oranında %20 – 25 arasında bir artış meydana gelmiştir. Sağlıksız bir yapılaşmaya izin verilmekte, işyerlerinde istihdam edilenler güvensiz ve düşük standartta bir yaşam sürdürmektedirler. (Bayülken ve Kütüklüoğlu, 2012)

Tüm bu sorunlar göz önüne alındığında yapılacak olan araştırmanın bölgenin büyük bir sorunu haline gelen İkitelli OSB'nin kuruluş amacı ve toplumsal faydasına pozitif bir katkı sağlayacaktır.

1.4. Yöntem

Bilimsel çalışmalar, ele alınan sorunun sistematik açıklamasına odaklanır. Böylece söz konusu problem daha iyi anlaşılabilir, gruplandırılabilir ve ilişkiler daha iyi belirlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Nitel araştırma tasarımları, ele alınan durum hakkında genelleme yapabilmeyi öncelerken, nitel araştırma yöntemleri, bilimsel problemin derinlemesine ele alınmasına olanak tanır. Nitel araştırma yaklaşımı olarak araştırmalarda kullanılan ve araştırmacılara derinlemesine bir bakış açısı kazandırmak için uygulanan yöntemlerden biri de doküman incelemesidir (Kıral, 2020).

Bu çalışmada, İkitelli OSB'nin sorunlarını ve taşınma durumunu derinlemesine incelemek amacıyla nitel ve nicel araştırma yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Araştırmada verilerin toplanması ve yorumlanmasında doküman incelemesi yöntemi, anket yöntemi ve mülakat yöntemi kullanılmıştır.

Doküman inceleme yöntemi, basılı ve elektronik kaynakların belirli bir sisteme dayalı olarak gözden geçirilmesi ve değerlendirilmesi sürecidir (Bowen, 2009). Doküman analizi beş aşamada yapılabilir. Bunlar belgelere ulaşma, orijinalliğini kontrol etme, belgeleri anlama, verileri analiz etme ve kullanma olarak ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Çalışma kapsamında tezler, makaleler, bilimsel toplantılarda sunulan bildiriler, resmi kurumların yayınları ve yetkili özel kurumların yayınları incelenmiştir.

Bu araştırmada doküman incelemesinin benimsenmesinin nedeni, incelenen konunun, belgeler üzerinde herhangi bir yoruma gerek kalmadan herkes tarafından kolayca ve net bir şekilde tespit edilebilmesidir. Araştırma konusunun belgeler aracılığıyla belirlenebilmesi, araştırmacıya araştırma konusuyla ilgili mevcut durumu en genel şekilde betimleme olanağı sağlar. Böylece açıkça tanımlanabilir verilerin işlenmesi ve açıklanması mümkün hale gelir. Bunun yanında anket yöntemi kullanılmasının sebebi ise araştırılan konu hakkında araştırma bölgesinden güncel bilgi toplayabilmektir.

Çalışmada kullanılan anket formu çevrimiçi anket uygulamaları üzerinden katılımcılarla paylaşılmıştır. Katılımcılara çalışmanın gönüllülük esasına dayalı

olduğu bildirilmiştir. Bu çerçevede kolayda örneklem tekniği ile ulaşılan toplam 64 kişi çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Bunun yanında çalışmada ayrıca yarı biçimsel mülakat tipi kullanılarak belirli bir sıraya konulmuş sorular hazırlanmış ve sorular 10 çalışana aynı sırayla sorulmuştur.

Toplanan veriler SPSS programı ile analiz edilmiş; ayrıca mülakat sonucu ulaşılan verilerin değerlendirmesi yapılmıştır. Bununla birlikte tanımlayıcı istatistiksel analizler kapsamında frekans ve yüzde değerleri incelenmiştir.

1.5. Varsayımlar

Bu tez çalışmasında aşağıdaki varsayımlardan hareket edilecektir.

1. Bu araştırmada ele alınan değerşkenler ve pandemi süreci sebebiyle ele alınamayan değerşkenlerin etkisi söz konusudur. Ancak incelenen ve araştırılan değerşkenlerin arasındaki bağlantı, çalışmada istenilen alan ve konuyu yansıttığı varsayılmıştır.
2. Anket uygulama yöntemi ile söz konusu araştırmanın saha verileri toplanmış ve alınan verilerin doğruluğu kabul edilmiştir.
3. Yapılan literatür taramalarının araştırma konusuna olan katkısı ve verimliliği yapılan araştırmanın seyrinde en uygun başlangıç noktası olacaktır.
4. Yapılan araştırmaların doğruluğu ve tezleri doğru kabul edilmiş ve çıkan sonuçlara göre çalışma şekillendirilmiştir.

1.6. Sınırlılıklar

Bu tez çalışmasında karşılaşılan sınırlılıklar;

1. Araştırma İstanbul Bölgesi İkitelli ve çevresinde ikamet eden ya da bu bölgeyi sık kullanan katılımcılarla sınırlıdır.
2. Araştırmada toplanan veriler uygulanan anket yönteminin güvenilirlik ve geçerlilik boyutu ile sınırlıdır.
3. Anket uygulaması ile yapılan araştırmanın deneysel bir zemine

oturtulmamasından kaynaklanan sınırlılık vardır.

4. Anket pandemi süreci nedeniyle bölge vatandaşları yerine iletişim ve sağlıklı bilgi akışı nedeniyle teknik personel ve uygulamacılar ile sınırlıdır.

1.7. Bölümler

Çalışma dört bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölüm olan giriş bölümünü takip eden ikinci bölümde literatür taraması yer almaktadır. Bu bölümde OSB kavramı detaylı olarak ele alınmış, bunun yanında çalışmanın amacı doğrultusunda OSB'lerde yer seçimi ve OSB'lerin ortaya çıkardığı sorunlara da odaklanılmıştır.

Üçüncü bölüm olan bulgular bölümünde doküman analizi ve anket çalışmasının yanı sıra derinlemesine görüşme soruları uygulanmış, sonucunda ulaşılan sonuçlar raporlanmıştır.

Dördüncü bölüm olan sonuç bölümünde ise çalışma neticesinde ulaşılan sonuçlar literatürde yer alan bilgiler ve daha önceki çalışma sonuçları ile kıyaslanarak tartışılmış, ayrıca bir takım öneriler sunulmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

LİTERATÜR TARAMASI

2.1. Organize Sanayi Bölgesi (OSB)

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri ülkelerin ekonomik gücüyle doğru orantılıdır. Ekonomisi güçlü olan ülkeler, hem iç hem de dış pazarda güçlü olan ve üreten bir ülke olarak nitelendirilmektedir. Bu anlamda üretim denilince akla ilk olarak sanayi gelmektedir. Güçlü etkin bir sanayiye sahip olan ülke, aynı zamanda diğer ekonomik alanlarda ve dünyada etkin bir ülke konumuna gelme şansına sahiptir. Sanayi, hammadeleri işlemek, enerji kaynaklarını yaratmak için kullanılan yöntemlerin tümü olarak tanımlanmıştır. Sanayileşmek ise, üretimde makine gibi araçlara daha çok yer vermek olarak tanımlanmıştır. Bir ülkedeki iktisadi etkinliklerin ağırlığının sanayi kesiminde olması, diğer bir deyişle milli gelir içinde sanayi kesiminin payının görece olarak artış yaşamasıdır. Sanayileşme kısaca, üretim tekniğinde bir değişiklik ve bunun neticesi olarak da üretim verimliliğinin artmasıdır (TDK Sözlük, 2021).

Organize sanayi bölgeleri en genel tanımıyla; yol, su, elektrik, doğalgaz, kanalizasyon, banka ve ilk yardım gibi hem alt hem de üstyapı olanaklarıyla donatılmış uygun bir alan üzerinde idari ve teknik hizmetlerin sunulduğu, ölçek ekonomisinin uygulandığı, çoğunlukla küçük ve orta büyüklükteki firmaların bir arada bulunduğu yerleşim bölgeleridir (Alpat, 2000).

Literatürde organize sanayi bölgelerine ilişkin olarak birçok tanımlama ve farklı isimlendirmeler yapıldığı görülmektedir. Birleşmiş Milletler Sınai Kalkınma Örgütü (UNIDO), Organize Sanayi Sahası'nı (Zone), yerel yönetimler tarafından şehir planlaması kapsamında uygulanan ve çeşitli hizmetler sunulan yer olarak ifade etmektedir. Aynı örgüt, organize sanayi alanını (Area), parsellerin satış ya da kira yoluyla sanayiciye tahsis edildiği, ölçek ekonomisinden yararlanma olanağının fazla olduğu alanlar olarak tanımlamaktadır. Literatürde "Industrial Estate" (Sanayi Bölgesi) kavramı da "Organize Sanayi Alanı" kavramı ile yakın anlamli olarak kullanılmakta ancak "Sanayi Bölgeleri"nin daha geniş ve idari desteklere sahip oldukları belirtilmektedir (UNIDO, 1997).

Ayrıca Sanayi Bölgeleri'nde ihtisaslaşma da önem arz etmektedir. "Industrial Park", Sanayi Parkı gibi düşünülebileceği gibi, özellikle teknoloji yoğun kuruluşların

faaliyette oldukları alanları ifade ederken kullanılmaktadır (UNIDO, 2017). Teknopark kavramı da önceleri bu tanımdan yola çıkılarak kurgulanmış ancak günümüzde başka bir anlam ifade etmeye başlamıştır (Yurdakul, 2005).

4562 Sayılı Organize Sanayi Bölgesi Kanunu'na göre Organize Sanayi Bölgesi: Çarpık sanayileşme ve çevre sorunlarını önlemek Sanayinin uygun görülen alanlarda yapılanmasını sağlamak, kaynakları rasyonel kullanmak, bilgi ve bilişim teknolojilerinden yararlanmak kentleşmeyi yönlendirmek, sanayi çeşitlerinin bir plan dahilinde geliştirilmesi ve yerleştirilmesi amacıyla; sınırları onaylanmış arazilerin imar planlarındaki oranlar dahilinde gerekli idari, sosyal ve teknik altyapı alanları ile küçük imalat ve tamirat, ticaret, eğitim ve sağlık alanları, teknoloji geliştirme bölgeleri ile donatılıp planlı bir şekilde ve belirli sistemler dahilinde sanayi için tahsis edilmesiyle oluşturulan ve bu kanun hükümlerine göre işletilen mal ve hizmet üretim bölgelerini ifade eder (4562 Sayılı OSB Kanunu).

Birleşmiş Milletler'in (BM) OSB tanımına göre; birbiriyle işbirliği halindeki küçük ve orta büyüklükteki firmaların, ortak altyapı hizmetlerinden faydalanacak biçimde planlı bir alanda, standart fabrika binaları içerisinde bir arada olmalarıdır (Çezik ve Eraydın, 1982). BM'nin yapmış olduğu sınıflandırmaya göre; 100'den az kişi çalıştıran sanayi işletmeleri "küçük ölçekli", 100 ile 200 arasında çalışan sayısının olduğu işletmeler ise "orta ölçekli" olarak değerlendirilmektedir (Yurdakul, 2005). Büyük ölçekli firmaların, BM'nin OSB tanımlamasında yer almadığı görülmektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı da, organize sanayi bölgelerini, karma ekonomi şartları altında küçük ve orta ölçekteki endüstrilerin geliştirilmesi için gerekli olan planlı yerleşme alanlarının, altyapı ve ortak hizmet gereksinimlerinin inşa edilerek sağlanması yoluyla belli standartlarda geliştirilmesi ve organize edilmesi olarak tanımlamaktadır (Aslan, 2007).

Başka bir tanıma göre, organize sanayi bölgeleri ağır sanayi için değil KOBİ ölçeğinde üretim işletmelerinin kapsamlı bir plan gereğince sınırları belirlenmiş alanda organize edilen bölgedir (Ersungur ve Berber, 2008).

2.1.1. Kuramsal Yaklaşımlar

Sanayi bölgelerine yönelik araştırmalar Marshall tarafından İngiltere sanayi bölgesinde gerçekleştirilen çalışmalarla başlamıştır. Marshall, sanayi bölgelerini

yatay ve dikey olarak ihtisaslaşmış çok sayıda küçük işletmenin oluşturduğu yoğun bir sosyal, ekonomik, rekabetçi ve işbirlikçi ilişkiler bütünü olarak tanımlar. Sanayi bölgelerinin rekabet avantajını dış çevreyle oluşan ilişkilere bağlayarak bunu taşıma maliyetlerindeki azalma, ortak emek havuzundan yararlanma ve bilginin yayılması etkenleriyle açıklar. Alfred Marshall'ın düşüncesine göre firmaların belirlenmiş özel bir coğrafyada belli sebepler doğrultusunda birleşmeleri gerekmektedir. Bu sebepler çok çeşitli olmakla birlikte birincisi, üreticilerin doğal kaynaklara yakın olma zorunluluğu, ikincisi firmaların iyi kalitede üretim yapabilmenin sağlandığı korunaklı mekanlarda üretim yapma istekleri, üçüncüsü, ilk olarak şehir merkezinde konumlanan fabrikaların zamanla birleşerek şehrin çevresindeki kırsal bölgelerde konumlanmaya başlamalarıdır (Eraydın, 1983).

Marshall'ın bakış açısına göre sanayi bölgeleri sağlam iletişimin olduğu, endüstriyel tecrübenin ve uzmanlığın paylaşılmasına imkan veren güçlü bir organizasyondur (Bijau, 2005). Sanayi bölgeleri yeniliği teşvik etmekte, bölgesel gelişmeyi kolaylaştırmakta ve iş uyumunu desteklemektedir. Dolayısıyla sanayi bölgeleri iletişimde karşılıklı bir güven ve endüstriyel bir atmosfer oluşturmaktadır (Amin & Thrift, 1994).

2.1.2. OSB'lerin Tarihsel Gelişimi

OSB'ler özel sektör sanayi yatırımlarının belirli yörelere yönlendirilmesi, mevcut yatırımların desteklenerek teşvik edilmesi, gelişmekte olan sanayilerin arazi gereksinmelerinin karşılanması amacıyla kullanılan mekânsal teşvik araçlarıdır (Çam ve Esengün, 2011: 56). Sanayileşmenin etkisiyle birlikte bölgelerarası dengesizlikler de beraberinde gelmiş ve bu dengesizlikleri giderebilmek için çeşitli teşvik uygulamalarına gidilmiştir. Bunun yanısıra küreselleşmeyle birlikte bölgelerarası dengesizlikleri gidermekten ziyade bölgelerarası rekabet avantajı sağlama kavramı da ön plana çıkmaya başlamıştır (Özer, 2008: 91).

Kentlerin ve bölgelerin gelişme sürecine girmeleriyle kentsel alanların yeniden düzenlenmesi gereksinimi ortaya çıkmıştır. Zira, üretimin değişen yapısı, farklılaşan kentsel ihtiyaçlar ve artan nüfus şeklinde sıralanabilecek etmenler neticesinde sanayileşme ve kentleşme ilişkilerinin düzenli ve planlı bir şekilde yürütülmesi de kimi zaman zor olabilmektedir (Özer, 2008: 92).

Gelişme süreciyle birlikte sanayi yatırımları artış göstermekte ve sanayi yatırımlarının kentsel alanlar üzerindeki olumsuz etkileri daha fazla hissedilmeye başlamaktadır. Bu süreçte sanayi faaliyetlerinin toplulaştırıldığı, sanayi faaliyetlerinin toplulaştırılmasıyla çevre sorunlarıyla daha kolay mücadele edildiği, bunun yanında yatırımcı için önemli maliyet unsurlarından olan altyapı hizmetlerini yatırımcıya hazır bir şekilde sunulduğu bir ortamdır. Ağırlıklı olarak küçük ve orta ölçekli sanayinin faaliyet gösterdiği OSB modeli gündeme gelmiştir.

2.1.2.1. Dünyada Gelişimi

Organize sanayi bölgelerinin oluşumuna sanayi devrimi ile hızla sanayileşen Batı Avrupa ve ABD’de 19. yüzyılın sonlarında sanayinin gelişmesi ile ortaya çıkan yeni mekan ihtiyacı yol açmıştır. Başka bir ifade ile organize sanayi bölgelerinin ilk ortaya çıkışı, hızlı sanayileşme ile birlikte ihtiyaca cevap veremeyen kentsel mekanların dışında, uygun bir alan üzerinde sanayi işletmelerinin kurulmasını temin etmek amacıyla ihtiyaç duyulan mekan arayışından kaynaklanmıştır (Bayülken ve Kütükoğlu, 2012).

Şekil 2.1: ABD’de Organize Sanayi Bölgelerinin Coğrafi Dağılımına Ait Görsel

Kaynak: <https://slideplayer.com/>

Bu dönemdeki sanayileşme faaliyetlerinin zamanla kent, çevre ve insan hayatı üzerinde olumsuz etkileri görülmeye başlamış, bu nedenle sanayileşmenin kontrolsüz ve gelişigüzel büyümesinin yol açtığı bu tür sorunların önlenmesine dönük olarak OSB’ler kurulmaya başlamıştır. Sanayi kuruluşlarının önceden planlanan arsalar

üzerine bir plan dahilinde yerleştirilerek, başka bir ifade ile sanayinin toplulaştırılması sağlanarak bir yandan uygun koşullarda üretim yapmaları sağlanırken bir yandan da sanayi faaliyetlerinin çevre, insan ve kent üzerindeki zararları minimize edilmek istenmiştir (Berberoğlu, 2015).

Şekil 2.2: Avrupa’da Organize Sanayi Bölgelerinin Coğrafi Dağılımına Ait Görsel

Kaynak: <https://slideplayer.com/>

Her ne kadar planlı sanayi bölge fikri ilk defa Kuzey Amerika’da ortaya çıkmış ise de organize sanayi bölgelerinin, sanayi faaliyetlerinin belirli bir plan dahilinde yerleştirilmesi ve yürütülmesinin önemine bağlı olarak, dünyada ilk bilinçli uygulama örneği 1896’da İngiltere’nin Manchester şehri’nde kurulan Trafford Park uygulamasıyla gerçekleştirilmiştir. İlk örneğinin 19. yüzyılın sonlarında İngiltere’de görüldüğü OSB uygulaması, 20. yüzyılın başlarında başta ABD olmak üzere diğer gelişmiş ülkelerce uygulanmaya başlanmıştır. Bu kapsamda 1905 ve 1909 yıllarında özel girişimciler tarafından Chicago şehrinde geliştirilen “Central Manufacturing” ve “Clearing” adlı bölgeler, modern sanayi bölgelerinin ilk örneklerini oluşturmuşlardır. Bu tür sanayi bölgelerinin Kuzey Amerika’daki kurulmaları geç olmakla birlikte,

uygulamalar daha ileri bir anlayışla devam ettirilmiştir. Daha sonraları ise organize sanayi bölgeleri başta gelişmiş ülkeler olmak üzere bir çok ülke tarafından örnek alınarak ekonomik kalkınmanın bir aracı olarak görülmüştür. (Yurdakul, 2005).

Bu uygulama 1904'te İtalya tarafından izlenmiştir. Sanayi bölgelerinin gelişmekte olan ülkelere yansması ve uygulanmaları 2. Dünya Savaşı sonrası döneme rastlamaktadır. Sanayi Devrimi sonrası Avrupa'da yaşanan hızlı ve plansız sanayileşmenin kısmen kontrol altına alınarak sanayi tesislerinin belirli bölgelerde toplanması sağlanmak istenmiş, ilk uygulamalar özel sektör tarafından kar elde etmek amacıyla gerçekleştirilmiştir. 2. Dünya Savaşıyla birlikte başlayan az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerde küçük ve orta ölçekli işletmelerin geliştirilmesi amacına hizmet eder bir biçimde devlet eliyle düzenlenmeye çalışılmıştır (Bayülken ve Kütükoğlu, 2012).

2.1.2.2. Türkiye'de Gelişimi

Organize Sanayi Bölgeleri (OSB) uygulaması Türkiye'de yıllardır bu işlevi yerine getirerek sanayi yatırımların yapılmasının yanı sıra işletmelerin verimliliklerinin artırılmasında ve bölgelerin kalkınmasında kritik bir görevi üstlenmektedir (Çağlar, 2006: 312).

Türkiye'de OSB uygulamaları, dünyadaki OSB uygulamalarına paralel bir şekilde sanayileşmenin başlamasıyla birlikte gelişim potansiyeline sahip büyük şehirlerde başlamış ve sonraları Türkiye genelinde yaygınlaşma göstermiştir (Cansız, 2010).

Kamu politikalarıyla devlet tarafından planlı sanayileşme ve kentleşme amacıyla oluşturulan OSB ve Küçük Sanayi Siteleri (KSS), 1960'lı yıllardan itibaren kurulmaya başlanmış ve bunlar girişimciler için önemli imkânlar sağlamıştır (Cansız, 2010).

Türk sanayisinin planlı desteklenmesine yönelik tedbirler kapsamında OSB düşüncesinin ilk kez hükümet tarafından yaptırılan bir araştırma sonucunda tavsiye edilmiş, fizibilite çalışmaları doğrultusunda bir pilot uygulama olarak önerilen Bursa Organize Sanayi Bölgesi olmuştur (Öcal, 2008).

1961 yılında uygulanmaya başlanan Bursa OSB, Türkiye'nin ilk organize sanayi bölgesidir. İlgili dönemde 15-20 yıl içerisinde tamamen dolması planlanan Bursa

OSB'nin 3 – 4 yıllık bir süreçte yüksek oranda doluluk oranına ulaşması, organize sanayi bölgesi uygulamasının Türkiye için tutarlı bir yol olabileceği konusunda önemli bir örnek olmuştur. Uygulamanın başarılı sonuçlar vermesi ve bu yöndeki yeni taleplerin, Türkiye'de OSB kavram ve uygulamasının gelişmesine öncülük ettiği söylenebilmektedir (Çezik ve Eraydın, 1982). OSB Uygulamalarında bugün gelinen nokta; 1960 yılında başlayan planlı kalkınma döneminde ise sanayinin “lokomotif” sektör olduğu açıklıkla belirtilmiş, ekonomik dengenin kurulması, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın birlikte gerçekleştirilmesi, belli bir hızda büyüme ve sanayileşmeye önem verilmesi gibi uzun vadeli hedefler belirlenmiştir (www.osbuk.org).

Planlı kalkınmanın uygulandığı zamanlarda OSB uygulaması hızlı biçimde genişlerken, küçük sanayi sitelerinin inşası ve geliştirilmesinde de paralel bir ivme gözlemlenmiştir. Belirlenen hedefler doğrultusunda; ülkede sanayinin geliştirilmesi amacıyla uygulamaya konulan pek çok teşvik tedbirlerinden biri olan OSB uygulamalarına, ilk olarak 1962 yılında Bursa'da bir OSB kurulmasıyla başlanmıştır (Bayülken ve Kütükoğlu, 2012).

Türkiye'de sanayileşme sürecine paralel olarak belli başlı bölgelerde işletmelerin yığılmasıyla sanayi bölgeleri oluşmaya başlamıştır. Marmara havzası, kıyı Ege, doğu Akdeniz ve başkent Ankara'da sanayi alanlarının oluşmasında, daha çok ulaşım olanakları, pazarlara ve diğer ağlara yakınlık temel belirleyici olmuştur. Doğal ve ekonomik gerekçelerle oluşan sanayi alanlarının yanında, planlı kalkınma dönemiyle birlikte çeşitli adlarda yatırım bölgeleri devlet tarafından da oluşturulmaya başlanmıştır (Cansız, 2010).

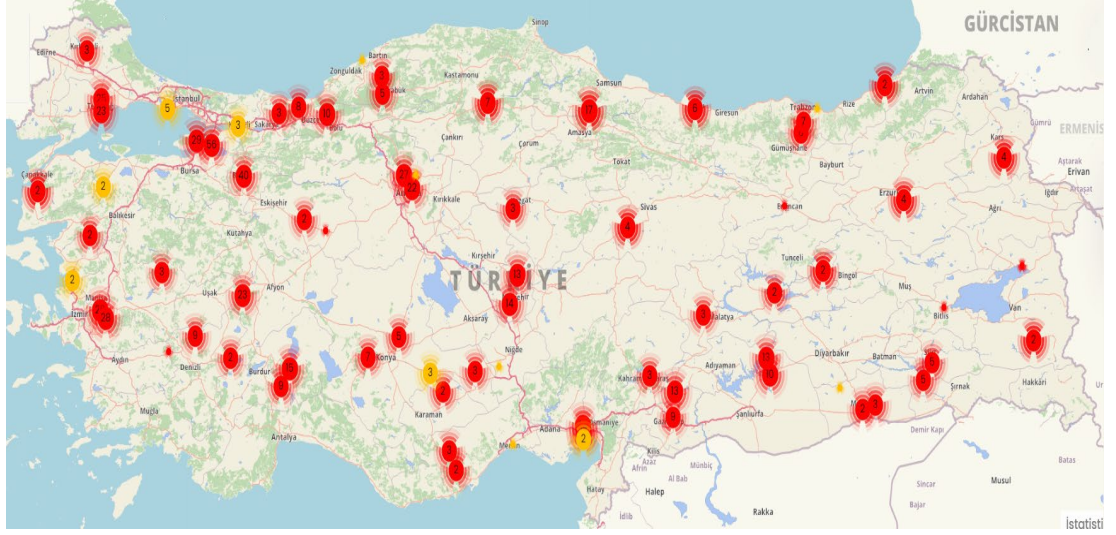
Ancak OSB'lerin planlı bir teşvik çerçevesinde değerlendirilerek yaygınlaştırılmaları, kalkınma planlarında yer verilen politikalar ile olmaktadır. Türkiye'de organize sanayi bölgelerinin gelişimine ilişkin politika ve uygulamalar Beş Yıllık Kalkınma Planları (BYKP) kapsamında değerlendirilmektedir. 1. beş yıllık kalkınma planı (1963-1967) döneminden itibaren, Kalkınma Plan ve Programlarında sürekli olarak, sanayinin geliştirilmesi ve bölgesel kalkınmanın gerçekleştirilmesine yönelik özendirici tedbirler yer almıştır (Çezik ve Eraydın, 1982).

Balaban'a (2001) göre, kalkınma planlarında yer alan kararlar incelendiğinde üç hedeften söz etmek mümkündür. Kalkınma planlarında OSB'lerin hem teşvik edici

hem de düzenleyici olma özellikleri esas alınmış ve hedefler de bu doğrultuda belirlenmiştir. İlk olarak OSB'ler girişimcilere planlı altyapılı arsa sağlanması ile sanayi sektörü için fiziki bir teşvik unsuru olarak değerlendirilmiştir. Planlı kalkınma dönemi ile birlikte sanayi sektörü için getirilen vergi ve gümrük muafiyetleri, düşük faizli ve uzun vadeli krediler gibi teşvikler yanında OSB'lerde mekansal bir teşvik olarak tasarlanmıştır. Kalkınma planlarında açıkça vurgulanan hedeflerden birisi de sanayinin az gelişmiş bölgelere yaygınlaştırılması, bölgeler arası eşitsizliklerin giderilmesidir. Türkiye' de OSB'ler ile hedeflenen üçüncü konu ise düzensiz ve plansız sanayi kuruluşlarının planlı yerleşimi sağlanarak planlı kentsel gelişmeye katkı yapılması olmuştur (Çezik ve Eraydın, 1982).

Türkiye'deki uygulamalar birçok açıdan dünyadaki uygulamalara benzerlik göstermekle birlikte bazı açılardan da farklılıklar göstermektedir. Dünyadaki OSB uygulamaları genellikle kar amacı gütmeyen özel kuruluşlar tarafından, yarı-kentsel alanlarda, belli bir ihtisas alanında, standart parsel ve fabrika binaları ile altyapı tesislerinden oluşmaktadır. Türkiye'deki uygulamalar ise çoğunlukla kentsel alanlarda, belli bir sanayi alanında ihtisaslaşmamış sanayi tesislerinden oluşmaktadır. Standart olmayan fabrika binaları ve altyapı tesisleri ile de dünyadaki uygulamalardan farklı bir yapı sergilemektedir. Diğer bir dikkat çeken farklılık ihtisaslaşma konusundadır. Dünyada organize sanayi bölgeleri uygulamaları genel itibarıyla ihtisaslaşmış nitelikte iken, Türkiye'de bu konu ile somut adımların yeni yeni atıldığı görülmektedir (Çezik ve Eraydın, 1982).

1960 yılında başlayan planlı kalkınma döneminde ise sanayinin "lokomotif" sektör olduğu açıklıkla belirtilmiş, ekonomik dengenin kurulması, ekonomik ve toplumsal kalkınmanın birlikte gerçekleştirilmesi, belli bir hızda büyüme ve sanayileşmeye önem verilmesi gibi uzun vadeli hedefler belirlenmiştir. Belirlenen hedefler doğrultusunda; ülkede sanayinin geliştirilmesi amacıyla uygulamaya konulan pek çok teşvik tedbirlerinden biri olan OSB uygulamalarına başlanmıştır. 1962 yılından başlayarak bugün gelinen noktada; 34.272 hektar büyüklüğünde, 201 adet OSB projesi hizmete sunulmuştur. Tamamlanan bu OSB'lerin gelişim sürecine baktığımızda; 1962 yılından 2002 yılı sonuna kadar 70 adet OSB projesi tamamlandığı, 2003-2020 yılları arasında ise 131 adet OSB projesinin tamamlandığı görülmektedir. Türkiye OSB haritası Şekil 2.1'de sunulmuştur (Meydip, 2021)

Şekil 2.3: Türkiye OSB Haritası

OSB'ler ile ilgili hazırlanan kanun taslağında OSB'lerin bağış yapmasına, OSB'lerin yıllık brüt gelirlerinin %1'ini KOSGEB, TÜBİTAK ve Kalkınma Ajansı destek programlarında kullanılmak üzere Bakanlığa aktarılmasına ve OSB'lerin yatırım kararlarına ilişkin usul ve esaslar düzenleneceği ifade edilmiş ancak bu maddenin yürürlükten kalkması gerektiği yönünde görüşler ileri sürülmüştür. Zira, OSB'lerin denk bütçe esasıyla faaliyet gösteren yani kâr amacı gütmeyen, gelirinin giderinden fazla olması gibi durumlarda olmaktadır. Bu durum da ise geriye kalan tutarı üyelerine ve paydaşlarına (hissedarlarına) dağıtmayıp, bir sonraki dönemde hizmetlerini finanse etmek için kullanan organizasyonlar şeklinde faaliyet göstermektedir. Bu şekilde faaliyet gösteren OSB'lerin cirosu (Katılımcılarına belirli bir hizmeti sunmak için katılan maliyete karşılık kestiği hizmet faturalarından kaynaklanan gelirleri) üzerinden hesaplanan belirli orandaki ciro paylarının diğer kurum ve kuruluşlara aktarılmasının halihazırda belirsiz girdi maliyetleri ve enflasyon yükü, uzayan alacak vadeleri nedenleriyle sanayicileri zor duruma sokabileceği değerlendirilmektedir. Bu bakımdan söz konusu düzenlemenin taslaktan çıkarılması gerektiği de ifade edilmiştir.

2.1.3. OSB'lerin Amaçları

Organize Sanayi Bölgesi, kuruluş yeri seçimi uygun olan altyapısı ve sosyal hizmet tesisleri hazırlanmış, geniş ve ucuz işletme alanı sağlar. Yatırımcıların bu

olanaklardan yararlanmak isteyerek, yatırımlarını hızlandırması Organize Sanayi Bölgesi'nin kuruluşundaki temel amaçlardandır. İyi organize edilmiş ve duyurulmuş sanayi bölgelerinin yatırımları, ülkenin istenen bölgelerine çekebilme özelliği oldukça önemlidir (Berberoğlu, 1984).

Benzer faaliyetleri icra eden çok sayıdaki firmanın aynı coğrafi alan üzerinde olmaları sonucu birbirleri üzerinde olumlu etki yaratmaları ve bu etki sonucu firmaların gerek birbirleri arasındaki işlem maliyetlerini düşürerek gerekse sinerji yaratarak verimlilik artışı sağlayabilmektedirler.

Ayrıca sanayi yatırımlarını teşvik etmek ve istihdam artışını sağlamak; tarımsal ve orman arazilerin sanayi amaçlı kullanılmasını önlemek; ulaşım, su, kanalizasyon gibi alt yapı ve ortak tesis kurmak ve müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi gibi amaçları da vardır.

OSB uygulamasının amaçları, içsel ve dışsal ekonomik avantaj yaratmak suretiyle planlı ve toplu sanayileşmeyi sağlamak, düzensiz kentleşmenin önlenerek düzenli bir kentleşmeye katkı vermek ve bölgesel gelişmişlik farklarını azaltmak şeklinde özetlenebilir (Çağlar, 2006).

Sanayi ve Ticaret Bakanlığı tarafından OSB'lerin amaç ve hedefleri aşağıdaki şekilde belirtilmektedir (STB, 2021).

- Sanayinin disipline edilmesi
- Şehrin planlı gelişmesine katkıda bulunulması
- Birbirini tamamlayıcı ve birbirinin yan ürününü teşvik eden sanayicilerin bir arada ve bir program dahilinde üretim yapmalarıyla, üretimde verimliliğin ve kar artışının sağlanması
- Sanayinin az gelişmiş bölgelerde yaygınlaştırılması
- Tarım alanlarının sanayide kullanılmasının disipline edilmesi
- Sağlıklı, ucuz, güvenilir bir altyapı ve ortak sosyal tesisler kurulması
- Müşterek arıtma tesisleri ile çevre kirliliğinin önlenmesi
- Bölgelerin devlet gözetiminde, kendi organlarınca yönetiminin sağlanması

OSB'ler ülkede sanayinin yönlendirilmesi ve güçlendirilmesi için uygulanan, sanayi

devrimi sonrası sanayileşmelerini artırmak isteyen gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kullandıkları önemli teşvik araçlarından bir tanesidir. Bu çerçevede organize sanayi bölgesi uygulamalarının amaçları şu şekilde ifade edilebilir (Çam, 2011):

- İşletmelere uygun mekansal ortamlar sağlamak,
- Kentleşmenin sağlıklı ve düzenli şekilde planlamasında önemli bir mekansal düzenleme aracı olarak kullanmak,
- Bölgesel gelişmişlik farklarını ortadan kaldırarak sanayileşmenin dolayısıyla ekonomik gelişmenin yurt düzeyine dengeli dağılmasını sağlamak,
- Yerelde kalkınma sağlanarak kentlere olan göçü azaltmak,
- Üretimde standardizasyonu sağlamak.

2.2. İstanbul OSB'leri

Özellikle İstanbul bölgesinde OSB'ler büyük bir istihdam olanağı sunmaktadır. İstanbul genelinde faaliyet gösteren OSB'ler aşağıdaki şekilde sıralanabilir;

2.2.1. İstanbul Anadolu Yakası Organize Sanayi Bölgesi

1986 yılı itibariyle “Sınırlı Sorumlu Mermerciler Organize Küçük Sanayi Sitesi Yapı Kooperatifi” olarak kurulan İstanbul Anadolu Yakası Organize sanayi bölgesi, 13.10.2000 tarihinde Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının onayı ile Tuzla Mermerciler Organize Sanayi Bölgesi (TMOSB) tüzel kişiliğini kazanmıştır. İstanbul ilindeki 8 organize sanayiden biri olan İAYOSB, Anadolu yakasında 79 hektar üzerine kurulmuş 153 Sanayi parseli 9000 çalışanı ile ağırlıklı metal sektörü olmak üzere Kimya, Plastik ve Gıda sektörlerinde üretim yapan firmalardan oluşmaktadır.

Şekil 2.4: İstanbul Anadolu Yakası Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel

Kaynak: www.kobi-efor.com.tr/

2.2.1.1. İstanbul Birlik Organize Sanayi Bölgesi

İstanbul İli, Tuzla İlçesi, Aydınlı mevkii, TEM Otoyolu kuzeyinde Birlik Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından 16.10.2000 tarih ve 13 sicil numarası ile tüzel kişilik kazanmıştır. Birlik Organize Sanayi Bölgesinin alanı 511.750 m² ve 84 sanayi parselinden oluşmaktadır.

Şekil 2.5: İstanbul Birlik Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel

Kaynak: portal.sanayigazetesi.com.tr

2.2.1.2. İstanbul Dudullu Organize Sanayi Bölgesi

İstanbul Dudullu OSB, üretimin merkezi konumundaki bir sanayi bölgesi olmasının yanı sıra, birbirinden farklı deneyimlere ev sahipliği yapan bir ‘yaşam alanı’ olma özelliği taşımaktadır. ‘Yeşili koruma’ prensibiyle oluşturulan binlerce ağaçla çevrili atmosferi, iş hayatının yoğun temposunda ‘nefes alan’ bir çalışma atmosferi

sağlamaktadır. Bölgenin yatırımları arasında yer alan Kampüs Kreş, BÜDOTEK Teknopark, Well Club, Happy Mirror, La Chitarra, Cafe Zenzero ve Dudullu OSB SK markaları birbirinden farklı deneyimlerin yaşanabildiği dopdolu, canlı ve efektif bir standart oluşturmaktadır.

Şeki 2.6: İstanbul Dudullu Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel
Kaynak: www.kobitek.com

2.2.1.3. İstanbul Tuzla Kimya Sanayicileri Organize Sanayi Bölgesi

Üzerinde irili ufaklı 163 parsel bulunan Organize Sanayi Bölgesinde 2014 Haziran ayı itibariyle 159 sanayi alanı faaliyete geçmiş olup, parsel bazında doluluk oranı %98 mertebesine ulaşmıştır. 163 parselden 161 adetinin tapuları kendilerine teslim edilmiştir. Bu tesislerin içinde Eagle Burgman, Fontana, Kayalar Kimya, LMA gibi yabancı ortaklı tesisler de mevcuttur.

Şekil 2.7: İstanbul Tuzla Kimya Sanayicileri Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel

Kaynak: www.kosb.com.tr/

2.2.1.4. İstanbul Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgesi

İstanbul'un yeni OSB'si Beylikdüzü Organize Sanayi Bölgesi, 1600 dönüm arazi üzerinde kurulmuştur. 15 bin kişiye istihdam sağlayan BOSB, T.C. Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'ndan 17.04.2002 tarih ve 202 Sicil No.su ile yetki belgesi olarak tescil edilen Organize Sanayi Bölgesi, daha önce 3 sanayi kooperatifinin kendi imkanları ile kurdukları üç sanayi alanının birleşmesi ile kurulmuştur.

2.2.1.5. İstanbul Deri Organize Sanayi Bölgesi

Sanayi ve Ticaret Bakanlığının kredi desteği ile Tuzla İlçesinde kurulmuş olan İstanbul – Kazlıçesme Organize Deri Sanayicileri Derneği, 1982 yılında İstanbul Deri Organize Sanayi Bölgesi Müteşebbis Teşekkülü tarafından imzalanan protokol ile İstanbul Deri Organize Sanayi Bölgesi adıyla kurulmuş ve daha sonra 15.04.2000 tarih ve 24021 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 4562 sayılı Organize Sanayi Bölgeleri Kanununun yürürlüğe girmesiyle tüzel kişiliğini kazanmıştır. TEM Otoyolu Bölge'nin kuzey doğusundan geçmekte olup, Bölge'ye 2 km'lik kısa bir bağlantı yolu ile ulaşılmaktadır. Yine Bölge Sabiha Gökçen Hava Alanına yaklaşık 5 km, deniz ulaşımına ise 10 km uzaklıktadır. 92.500,00 m²'lik alan üzerinde kurulu olan Atıksu Arıtma Tesisi Dünyada, Deri Sanayi Atık Sularını Arıtan Tesisler arasında, "En Büyük ve En Etkili Arıtma Tesisi" unvanını kazanmış bulunmaktadır.

Şekil 2.8: İstanbul Deri Organize Sanayi Bölgesinden Bir Görsel

Kaynak: www.sanayigazetesi.com.tr

2.2.1.6. İstanbul İkitelli Organize Sanayi Bölgesi

Toplam alanı yaklaşık 7 milyon m² olan alanın yaklaşık %95'i Başakşehir'de, %5'i ise Küçükçekmece sınırları içerisinde yer almaktadır. Bölge içerisinde yer alan bazı büyük hastanelerden İkitelli'nin organize sanayi bölgesinde çalışanlar faydalanmaktadır. Ülke ekonomisi için faaliyet gösteren 24.864 şirket ortalama olarak yıllık ortalama 5 – 6 milyar dolar değer üretmektedir.

İkitelli organize sanayi bölgesi aslen şehir dışında, şehir gelişim alanı diyebileceğimiz bir bölgede yer alırken, zamanla şehrin büyümesi ve sanayi tesislerinin çekiciliği ile bir sanayi bölgesi görünümü almıştır (Aktaş, 2006: 160).

2019 yılında İkitelli OSB ile ilgili yapılan bir araştırma analiz edildiğinde aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır (Bayraktar, 2019: 50);

Araştırmada işletmelerin yaşları incelendiğinde; işletmelerin %13'ü 0-1 yıl, %28'i 2-5 yıl, %34'ü 6-10 yıl, %14'ü 11-15 yıl arasında ve %11'i ise 16 yıl ve üzeri şeklinde görülmektedir.

Araştırmada işletmelerin %26'sı 0-500.000 TL, %31'i 1.000.000-5.000.000 TL, %29'u 5.000.001-10.000.000 TL arasında ve %14'ü 10.000.000 TL üzerinde yıllık

cirolara sahip oldukları görülmektedir.

Araştırmada işletmelerdeki kişilerin %7'si 0-1 yıl, %19'u 2-5 yıl, %37'si 6-10 yıl, %25'i 11-15 yıl ve %12'si ise 16 yıl ve üzerinde mesleki deneyime sahip olduklarını belirtmişlerdir.

Araştırmada işletmelerin temel pazar yapısı değerlendirildiğinde; %31'i yerel, %14'ü bölgesel, %37'si ulusal ve %18'i uluslararası pazar yapısına sahip olduklarını belirtmişlerdir

2.2.1.7. İstanbul Tuzla Organize Sanayi Bölgesi

İstanbul İli, Tuzla Belediyesi sınırları içerisinde yer alan Organize Sanayi Bölgesi 1/1000 ve 1/5000 ölçekli imar ve 1/25000 ölçekli nazım imar planlarında sanayi alanı olarak düzenlenmiş ve imar planları Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı tarafından onaylanmıştır.

Bölge, Eski Ankara-İstanbul karayoluna cepheli, Sabiha Gökçen havalimanına 10 Km mesafede, en yakın Pendik limanı 21 Km ve Dilovası limanına 25 km mesafede, E 80 İstanbul-Ankara Otopanına 3 Km, 3. Köprü Bağlantı Yoluna komşu, yeni yapılmakta olan İstanbul-Ankara Hızlı Tren ve Yük Treni güzergâhının yanında yer almaktadır.

Bununla birlikte özellikle İstanbul gibi sınırı büyük bir kentte OSB'lerin yönetiminde belediyelerin mi yoksa valiliğin mi yetkili olduğu konusu da tartışmalı hale gelmektedir. Nitekim 2012 yılında çıkarılan "*On Dört İilde Büyükşehir Belediyesi Ve Yirmi Yedi İlçe Kurulması İle Bazı Kanun Ve Kanun Hükmünde Kararnelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun*" çerçevesinde büyükşehir belediyelerinde il özel idarelerinin tüzel kişiliği kaldırılması ve büyükşehir belediyelerinin sınırlarının il mülki sınırları olarak belirlenmesi ile OSB'ler ile ilgili belediyelerin sorumluluk alanı genişletilmiştir.

Şekil 2.9: İstanbul OSB Bölgeleri Haritası

Kaynak: (Doğan, 2013: 526).

Yukarıdaki haritadan da görüleceği üzere özellikle İkitelli OSB şehrin büyük bir bölümünde faaliyet göstermekte olup, bu bölgenin sorunlarının dikkatle ele alınması gereken çözümlerin üretilmesi önem arz etmektedir. Ancak İstanbul Büyükşehir Belediyesi ile Başakşehir Belediyesinin internet sitesi incelendiğinde İkitelli OSB ile ilgili herhangi bir veriye rastlanmamıştır.

2.3. OSB'lerin Önemi

Sanayileşme, kalkınmanın en önemli göstergelerinden biri olarak sayıldığından, organize sanayi bölgeleri, kalkınma planlarının en önemli politika araçlarından biri olarak görülmektedir (Aslan, 2012).

Organize Sanayi Bölgeleri sanayinin kurulabilmesi için gerekli fiziki ihtiyaçları karşılarken, sanayi işletmelerini verimli çalışabilmeleri için uygun bir ortam ve pratik bir eğitim imkanı sunmaktadır. Sanayi ilişkilerinde birbirini besleyen bir çevre kurmaktadır. Ayrıca bu bölgeler, şehirler bazında sanayi alanı ile kullanışlı arazi alanlarını ayırmayı sağlamak ve elverişli arazilerin korunmasını mümkün kılmaktadır (Özdemir, 1990).

Organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinin kurulmasına destek verilerek sanayileşme dolayısıyla da ekonomik gelişmenin sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaçlara ulaşmak için önemli bir araç olarak görülen organize sanayi bölgeleri; sanayi faaliyetlerinin toplulaştırması ve bir arada üretim yapılmasını sağlamalarından dolayı sanayi yatırımlarının planlı bir şekilde gerçekleştirilmesine imkân sunmaktadır (Kuş, 2016).

OSB'lerin üç önemli işlevi bulunmaktadır. Birincisi, sanayileşmenin yol açtığı olumsuz etkilerin üstesinden gelmesi; çevreye duyarlı düzenli kentleşmenin sağlanmasıdır. İkincisi, üretim faaliyetlerinin verimli bir şekilde yürütülmesi için gerekli olan çok sayıda kamu hizmetinin girişimcilere ulaştırılabilmesidir. İmarı ve altyapı bağlantıları tamamlanmış arsaya erişim, izin ve ruhsatların verilmesi, altyapı hizmetlerinin nitelikli ve ucuz olarak sağlanması bu işlevin unsurları arasındadır. Üçüncüsü, benzer faaliyetlerde bulunan firmaların aynı coğrafi yerleşke içinde bulunması sonucu birbirleri üzerinde olumsuz etki yaratmalarınıdır. Bu etki sonucu firmalar gerek birbirleri arasındaki işlem maliyetlerini düşürerek gerekse sinerji yaratarak bir arada olmak suretiyle verimliliklerini artırabilmektedirler (Tepav, 2006).

Sanayi bölgelerinin, işletme başarıları üzerine etkileri, rekabet güçleri, istihdam piyasasından yararlanmaları ve küreselleşmelerinde çok önemli rolleri olduğu anlaşılmaktadır (Cansız, 2010).

Organize sanayi bölgeleri, özellikle küçük ve orta ölçekteki firmaların desteklenmesi ve geliştirmesi için önemli bir ortam sunmaktadır (Özdemir, 1990). OSB'lere devlet teşviki ve uzun vadeli kredilerle yerleşmek, KOBİ'ler için sermayelerini etkin ve verimli kullanmak açısından son derece önemlidir. Organize sanayi bölgeleri KOBİ'ler için hem sermaye hem de zaman tasarrufu sağlamaktadır (Karaköse, 2018).

OSB'lerin sanayi için sunduğu ulaşım, haberleşme imkânları ile teknik ve altyapı hizmetlerinin daha ucuz sağlanmasını içeren avantajlar girdi maliyetlerini düşürmekte ve hizmet olanaklarını arttırmaktadır. Bu da karı maksimize etmelerini sağlamaktadır. Bu etkenler bu yerleri çekim merkezleri yapmakta ve başta işgücü ve istihdam olmak üzere nüfusun bu yerlere gelmesini sağlamaktadır. OSB'lerin sanayileşme için uygun koşullar sunması, altyapı ve üst yapı hizmetlerinden

yararlanma imkanı vermesi sanayileşmeyi attıran unsurlardır. Özellikle az gelişmiş ve işsizliğin yüksek olduğu bölgelerden önemli oranda nüfus çekmekte olup, istihdama yapmış oldukları katkı bu noktada son derece önemlidir (Türko, 2006). OSB'ler aynı zamanda ülke düzeyinde istihdam olanakları yaratabilmektedir. Bu da bölgeler arasındaki gelişmişlik farklarının en aza indirilmesi için önem arz etmektedir. Bunun yanında, OSB'lerin sadece kurulu bulunan firmalardaki istihdam ile değil, bunun yanı sıra oluşan bu istihdama yönelik kimi hizmetlerin sağlanması için ihtiyaç duyulan işgücünün eklenmesiyle sunduğu katkı artmaktadır. Yani doğrudan istihdam katkısının yanında dolaylı istihdam oluşturma etkisi de bulunmaktadır (Karaköse, 2018).

Bununla birlikte OSB'lerin küresel anlamda da önemli etkileri söz konusu olmaktadır. Zira, 2015 yılında 197 ülkenin imzasına açılan ve Türkiye'de 2021 yılının Kasım ayında yürürlüğe giren Paris Anlaşması, iklim krizinin önüne geçmek için küresel ortalama yüzey sıcaklığındaki artışı 2 derece ile sınırlandırmak, mümkünse 1,5 derecenin altında tutmayı amaçlamaktadır. Bu çerçevede Türkiye'nin ulusal katkı beyanında sera gazı salınımını azaltacağı yönünde taahhütte bulunmuş ve eğer hiç önlem alınmazsa emisyonlarının 2030'da 1 milyar 175 tona çıkacağını, verilen beyanla bu miktarın 929 milyon tonda tutulacağını ifade etmiştir. Bu bakımdan Türkiye'nin sera gazı salınımının azaltılacağı yönündeki tavrı, OSB'lerde yapılacak olan iyileştirmeler ile de yakından ilişkili hale gelmektedir.

Ayrıca, OSB'ler tüzel kişilikleri olan, kanunda amaçları belirtilen, kamu adına bazı yetkileri kullanan ve yine kanunda belirtilen imtiyazlara sahip hizmet yerinden yönetim örgütleridir. Bunlar merkezi yönetimin hiyerarşik yapısı dışında örgütlenmektedir. Kendi organları tarafından yönetildiğinden belirli bir özerkliğe sahip olmakta, kamu yönetimi bütünlüğü içinde faaliyet göstermekte, faaliyet alanları sınırlı kalmakta ve kamu yararına uygun olarak çalışmaktadır (Esen, 2021). Dolayısıyla OSB'ler bünyesinde faaliyette bulunan işletmelerin sürekli kontrolü ile çevresel anlamda olumsuz etkilerinin önlenmesi önem arz etmektedir. Nitekim, Türkiye'nin su arıtma tesislerinde %35, atıksu arıtma tesislerinde ise %65 oranında dış teknolojiye bağımlı olduğu düşünüldüğünde, bu kadar büyük yatırımların yapılmasında yerli teknolojinin gelişimi için gereken çalışmaların yapılması önemli hale gelmektedir (Esen, 2021).

2.3.1. OSB'lerin Özellikleri

Organize sanayi bölgelerinin ön plana çıkan özellikleri aşağıdaki gibi belirtilebilir (Özer, 2002; Cansız, 2010; Çam, 2011):

- Sanayi bölgelerinin belirgin özellikleri olarak, çok sayıdaki orta ve küçük işletmeler arasında oluşan geniş bir organizasyon, teknik alanda uzmanlaşma, ana sanayi yan sanayi ilişkisinin güçlülüğü, nitelikli iş gücünün varlığı, rekabet ve işbirliğinin aynı anda var olması, ulaşım, elektrik, su, elektrik, doğalgaz, kanalizasyon ve arıtmadan yararlanılması sayılabilir.
- OSB'ler birbiriyle uyumlu, birbirine katkı sağlayan ve işbirliği içinde hareket eden ekonomik birimlerin faaliyette olduğu bir bölgelerdir. Diğer bir deyişle OSB'lerde faaliyet gösteren firmalar genellikle birbirini tamamlayan veya aynı nitelikteki ekonomik birimlerdir.
- OSB'lerin planlı bir alanda bulunmaları dolayısıyla sanayi kuruluşlarının önceden parsellenmiş ve bölünmüş yerlerde bulunmaları zorunluluğu vardır. Yani işletmelerin belirli bir coğrafi alanda konuşlanma zorunluluğu başka bir ifade ile sınırları tasdik edilmiş arazi parçalarının imar planlarındaki oranları dahilinde yerleşme ve faaliyette bulunma zorunluluğu vardır.
- OSB'lerde altyapı hizmetleri ortak olarak kullanılmaktadır. Altyapı hizmetlerinin ortak kullanımı yatırımcılar açısından hem kolaylık hem de belli bir disiplin sağlamaktadır. Altyapı hizmetlerinin OSB yönetimi tarafından sağlanması bölgede yer alan firmaların kendi faaliyetlerine odaklanmaları konusunda zaman tasarrufu sağlamakta ve verimliliği artırmaktadır.
- Sanayi sektörü açısından önemli bir planlama aracı olan organize sanayi bölgeleri, kentsel açıdan da çevre etkilerinin belirli bir düzeyde tutulmasını sağlama özellikleri de bulunmaktadır. OSB'lerinde altyapı hizmetlerinin iyi düzenlenmesi ile firmaların zararlı atıklarının olumsuz çevre etkileri yaratmayacak şekilde üretim yapılması sağlanabilmektedir. Çevrenin korunması ve çevre sorunlarının önlenmesine katkıda bulunmaktadır.

2.3.2. OSB Türleri

Organize Sanayi Bölgeleri faaliyet alanlarına göre; ihtisas organize sanayi bölgeleri ve karma organize sanayi bölgeleri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. İhtisas organize sanayi bölgeleri, aynı sektör grubunda ve bu sektör grubuna dahil alt sektörlerde faaliyet gösteren tesislerin yer aldığı OSB ile lojistik amacıyla kurulan OSB'lerdir. Belli bir sektörde yoğunlaşan OSB'ler çok yaygın değildir. İstanbul Tuzla Deri, İzmir Menemen Deri, Afyonkarahisar İncehisar Mermer ve Denizli Deri ihtisas OSB'lere örnek olarak verilebilir. Karma organize sanayi bölgeleri ise farklı iş kollarında üretim yapan tesislerin yer aldığı OSB'lerdir. Genellikle ülkemizde yaygın olan bu tip OSB'lerdir (Akdeve, 2009).

Organize Sanayi Bölgeleri kuruluş şekline göre kamu, özel ve karma olarak sınıflandırılmaktadır. Kamu kurumları tarafından kurulan organize sanayi bölgeleri, kalkınma, işsizlik, gecekondu, trafik vb. sorunlara çözüm getirmek amacı ile kurulmaktadır. Genellikle kâr amacı güdülmeyen gerçekleştirilmekte ve işletilmektedirler. Özel kesim tarafından kurulan organize sanayi bölgeleri ise yatırımcılar ya da arazi sahipleri tarafından kâr elde etmek ve arazilerini daha iyi fiyatlarla satmak amacı ile kurulan bölgelerdir. Bunun yanında özel ve kamu kurumlarının birlikte geliştirdikleri organize sanayi bölgeleri de bulunmaktadır. Genellikle yöresel kamu kuruluşlarının arazi sahipleri ya da yatırımcılarla işbirliği yapması sonucu geliştirilmekte olan bu tür bölgelerde, kamu kuruluşları amaçladıkları kamusal hedeflere finansman sorununu geniş ölçüde çözümlenmiş olarak ulaşılmaktadır. Yatırımcılar veya arazi sahipleri ise paralarını ya da arazilerini değerlendirmiş olmakta, konunun getirdiği özendirme tedbirleri sonucunda da yatırımlarının daha kolay ve çabuk tekrar paraya dönüşmesinden yararlanmaktadırlar (Akdeve, 2009).

2.4. OSB'lerde Yer Seçimi

Sanayi bölgelerinin kuruluşunda önemli faktörler yer almaktadır. Bunların başında bölge yer seçimi gelmektedir. Sanayi işletmeleri açısından kuruluş yeri üretim faaliyetlerinde maksimum verim alabilmek açısından önemli bir yer teşkil etmektedir. Tedarik, üretim, depolama ve dağıtım gibi temel fonksiyonları ve bunlara bağlı ekonomik amaçları sürdürebilmek için en uygun yerde konumlanmak

zorundadırlar. Özellikle günümüzde sanayileşmenin kentleşmeyi önemli oranda etkilediği düşünülürse, sanayileşecek alanların yer seçimi daha da önem kazanmaktadır. Genel olarak pazar, işgücü, hammadde, ulaşım, su, enerji, iklim, altyapı ve fabrika inşaatına elverişlilik, sosyal ve kültürel kurumlara yakınlık, iklim koşullarının uygunluğu gibi faktörler kuruluş yeri seçiminde önem taşırlar (Berberoğlu, 1984).

Milli gelirin maksimize edilmesi, istihdam oranlarının artırılması, az gelişmiş bölgelerin kalkındırılması, gelişmiş bölgelerdeki sosyo-kültürel problemlerin giderilmesi, dengeli bir gelir dağılım politikası ve ülkede eşit iş imkanları yaratılarak, gizli işsizliğe çare bulunması gibi makro ölçekte Organize Sanayi Bölgelerinin yer seçiminin temel hedeflerindedir. OSB'nin kurulacağı bölgeyi belirlemek önemli bir süreç olmakla birlikte karmaşık bir süreçtir. Bu süreçte dikkat edilmesi gereken hususlar şu şekilde belirtilmektedir (Balaban, 2001):

1. Seçilecek konum, ulusal ve uluslar arası pazarlara yakınlık ve gelişkin ulaşım olanakları gibi özelliklere haiz olmalı,
2. Konum, nitelikli işgücü ve hammadde gibi önemli üretim koşullarını düşük maliyet ile sağlanmasına imkan vermeli,
3. OSB'nin yer alacağı bölgede; sanayinin belirli bir gelişmişlik düzeyi göstermesi ve sanayi gelişimi yönünde bir potansiyel bulunması,
4. Konum, firmaların ve nitelikli işgücünün cazip kılacak nitelikte ve düzeyde endüstriyel, kentsel ve toplumsal olanaklar barındırmalıdır.

Yer Seçimi Algıları ve Kriterler Organize sanayi bölgeleri için yer seçimi, çevrenin doğal ve kültürel kaynaklarının korunması, imar planları ve çevre planına göre araştırma yapılması ve diğer kurumsal projelere göre yapılır.

Organize Sanayi Bölgelerinde Yer Seçimi Yönetmeliğine göre yer seçimi sırasında dikkat edilmesi gereken noktalar şöyle sıralanabilir:

1. Altyapı maliyetinin yüksek olmadığı alanlar tercih nedenidir.
2. Birinci, ikinci, üçüncü sınıf tarım arazileri üzerinde ve DSİ tarafından planlanmış veya proje aşamasına gelmiş sulama alanında OSB kurulamaz.
3. OSB'nin sağlam zemin üzerinde kurulması gerekir; fay hatlarına yakın veya fay hattıyla bölünmüş araziler kuruluş yeri olamaz.

4. Kuru dere veya dere yataklarıyla bölünmemiş alanlar olmalıdır.
5. Hakim rüzgar yönü nedeniyle şehri olumsuz etkilememelidir.
6. İçme suyu amaçlı barajların kısa ve orta mesafeli alanında olmamalıdır.
7. Turizm alanlarını olumsuz etkilememelidir.
8. Doğal sit alanlarını, arkeolojik sit alanlarını, kentsel sit alanlarını etkileyecek veya bunların içinde olan alanlar seçilemez.
9. Ana ulaşım akslarına yakın olan kuruluş yeri tercih nedenidir.
10. OSB'nin atık su boşaltmasıyla kirlenme olasılığı olan su havzalarına bağlantılı dereler göz önünde bulundurulmalıdır. İhtisas OSB projelerinde ÇED raporu istenmektedir.
11. Koruma altına alınmış alanlar kuruluş yeri olarak seçilmez. OSB'nin kurulacağı arazinin yeterli büyüklükte ve genişlemeye uygun olmasına dikkat edilir.
12. Enerji ve su tesisi kurulması kolay alanlar tercih edilmelidir.

Bu çerçevede; bölgede projesi olan bütün kurumların çalışmaları irdelenerek, yürütülen projeleri engellemeyen ve onlarla uyumlu, bölgenin coğrafi ve ekonomik koşullarını göz önüne alan ve doğal kaynakların kirlenmesine yol açmayacak yerlerde alternatif alanlar tespit edilmektedir. Yer seçimi etüd çalışması sonucu belirlenen organize sanayi bölgeleri alternatif alanları, Sanayi ve Ticaret Bakanlığı koordinatörlüğünde, mahallinde oluşturulan ve ilgili kurum ve kuruluş temsilcilerinin katıldığı “Yer Seçimi Komisyonu” tarafından incelenmekte ve söz konusu alternatif alanlardan birisi oy birliğiyle seçilmektedir. Ülkemizin deprem kuşağında yer alması nedeniyle ileride meydana gelebilecek olası felaketleri önlemek amacıyla öncelikle, organize sanayi bölgesi müteşebbis teşekküllerine; Sanayi ve Ticaret Bakanlığı denetiminde ve bakanlıkça hazırlanan teknik şartnameler doğrultusunda, “Gözlemsel Etüd Raporu” hazırlattırılmaktadır. Yapılan bu etüd raporu sonucunda zemini yapılaşmaya uygun olan alanlar organize sanayi bölgesi olarak kesinleşmektedir (Osbuk, 2004).

2.5. OSB'lerin Ortaya Çıkardığı Sorunlar

Kentlerin sağlıklı ve planlı gelişmelerinde sanayi bölgelerinin etkisi oldukça önemlidir. Sanayi işletmelerinin kentte düzensiz ve dağınık olarak yerleşmeleri bunların en başında çevre sorunları yer alır ve birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bunun yanı sıra hava kirliliği, su kaynaklarının kirlenmesi, verimli tarım topraklarının ve orman alanlarının kaybı gibi bazı olumsuzluklara da yol açmaktadır (Cansız, 2010). OSB'ler ile kentleşme olgusu birlikte ele alındığında önemli sorunların ortaya çıktığı görülmektedir.

Sanayi ile çevre arasında çok sıkı bir ilişki vardır. Bu ilişki çok yönlü ve birbirini etkileyici niteliktedir. Sanayi gereksindiği hammadde kaynakları nedeniyle çevreye bağımlıdır. Ancak gerekli önlemler alınmadığı ve uygun teknolojiler kullanılmadığı takdirde, çevrede ve toplumda olumsuz sonuçları doğrudan bir dengesizlik sorunu ortaya çıkmaktadır. Böylece hammadde kaynakları giderek tahrip olmakta, çevre hızla kirlenmekte ve sanayi sektöründen kalkınmada beklenen yararlar giderek azalmaktadır. Bu durumda sanayi, toplumca beklenen yararı arttırmak bir yana, kendisinin hammadde kaynağı olan ve topluma çeşitli biçimlerde faydalar sunan çevreyi giderilmesi olanaksız bir biçimde tüketmekte ya da çözüm maliyeti çok yüksek sorunlar yaratmaktadır (DPT, 1991).

Bugün insanlığın temel sorunu haline gelen çevre kirlenmesinde, kalkınmanın önemli sektörü ve sürükleyici gücü olan sanayinin ağırlıklı rolü olduğu açıkça görülmektedir. Çevre sorunlarının büyük ölçüde, sanayi yatırımlarının yer seçimi ve üretim aşamalarında, ayrıca kullanılan teknoloji nedeniyle ortaya çıktığı bilinmektedir. Özellikle organize sanayi bölgeleri yer seçiminde yapılan yanlışlar ve buna ek olarak yer seçimi kararlarını yönlendirici, teşvik edici ve kısıtlayıcı, kesin çerçevesi çizilmiş bir yerleşim politikasının olmaması, yaşanan çevre sorunlarının temelini oluşturmaktadır (DPT, 1991).

OSB'lerin kurulması, bölgesel dengesizliğe paralel olarak "göç" olayını da birlikte getirmiştir. Hızlı nüfus artışı, yeni yerleşimleri tetiklemiş, sağlıksız bir nüfus barınmasını da ortaya çıkarmıştır. OSB'lerin yer aldığı bölgelerde, çoğu kaçak konutlardan oluşan gecekondu çöğalmakta, burada altyapısı eksik veya yeterli olmayan, gelir düzeyi düşük, marjinal işkollarında çalışan bir nüfus yerleşim gözlenmektedir. OSB'ler pek çok il ve ilçenin gelişimini, kentin sanayi bölgelerine

doğru uzatmıştır. OSB'lerin yer aldığı bölgelerin bir bölümünde sanayi tesisleri ile konut yerleşim alanları içiçe geçmiştir. Bu yerleşim çizgisi önemli ölçüde hava kirliliği doğurmuş, yeşil alanların ve ormanlık bölgelerinin yok olmasına yol açmıştır. OSB yer seçimlerinde bölgenin ekolojik dengesi gözetilmemiş, bitkisel ve hayvansal denge (flora ve fauna) bozularak, çevrenin geleceği tehlikeye atılmıştır.

OSB hızlı büyümesi, sosyal güvenlik ve kent dokusunun sağlıklı yapılaşmasını önlemiş, ulaşımdan, elektrik ve su ihtiyacına, doğalgazdan, atık suya kadar pek çok altyapı sorunu çözülememiştir. Endüstriyel retim süreci sonunda ortaya çıkan kirletici unsurlar arıtım uygulanmadığı takdirde önce havayı ve toprağı kirletmekte daha sonra da yeraltı ve yerüstü sularına karışmaktadır. Ayrıca i sulara ve denizlere arıtılmadan doğrudan deşarj edilen atık sularla da su kirliliği tehlikeli boyutlara ulaşmaktadır (DPT, 1991).

OSB'lerin ulaşıma da olumsuz etkileri görülebilmektedir. OSB'ler kurulurken, mevcut ve planlanan karayolu, demiryolu, denizyolu ve hava ulaşım tesislerine göre konumu dikkate alınmakta ayrıca ana ulaşım yolunu doğrudan etkilemeyecek, ancak bu yola kolayca çıkış sağlanabilecek konumda olmasına dikkat edilmektedir. Faaliyete geçtiği zaman trafik yollarına bindireceği yk hesaplanmakta, bu yükün o yolların kapasitesi ve mevcut yoğunluğu ile karışlaştırılarak uygun olup olmadığı saptanmakta, gerekli yol ve kavşak düzenlemeleri belirlenmektedir.

Bu konulara dikkat edilerek, ulaşımın yaratmış olduğu birtakım sorunların, çözümlenmesi OSB'lerin kurulmasıyla mümkün olabilmekte ama OSB'leri ayrıca ulaşımla ilgili bir takım sorunları da beraberinde getirmektedirler. Gerek yer seçimi gerek imar planı aşamalarında bazı ölçülerin dikkate alınmasına karşın, uygulamada bazı sorunlarla karışlaşılmaktadır. OSB'lerinin mevcut trafik yükünü artırmaları önemli sorunlardan biri olarak ortaya çıkmaktadır. Küçük tesislerin karayolunu kullanması, eğer yol kapasitesi uzun vadede yeterli ise sorun olmamakta ancak büyük tesisler için yakındaki devlet yolu ve hatta otoyol yetersiz kalmakta, tıkanmalar olmaktadır (DPT, 1991).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Ülkemizdeki OSB sayısı ve çeşitliliğinin çok fazla olması ve homojenliğin bu konuda sağlanamayacak olmasından dolayı, araştırmamızın kapsamını sınırlandırmak zorunda kaldık. Bu çerçevede hazırlanan anket soruları İkitelli OSB bölgesinde yer alan işletmelerde çalışan 64 kişi üzerinde uygulanmıştır. Bunun yanında çalışmada ayrıca yarı biçimsel mülakat tipi kullanılarak belirli bir sıraya konulmuş sorular hazırlanmış ve sorular 10 kişiye aynı sırayla sorulmuştur.

3.1. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi (İOSB)

Araştırmaya konu olan İOSB profil bilgileri Tablo 3.1’de sunulmuştur (İOSB, 2021).

Tablo 3.1: İOSB Profil Bilgileri

Toplam Kooperatif Sayısı	38
Faal Kooperatif Toplamı	38
Toplam İşyeri Sayısı	24.864
İnşaatların Tamamlanma Oranı	% 95
Doluluk Oranı	% 90
Tam kapasite İstihdamı	300.000
Filili İstihdam	200.000-220.000
Brüt Arsa Alanı	7 Milyon m ²
Bölgenin Yüzölçümü	700 Hektar
Kooperatiflerin Öz Kaynaklarıyla Yaptığı Yatırım	2 Milyar \$ (Yapım Yılı Fiyatlarıyla)
Yollar ve Altyapı İnşaat İçin Devletin Katkısı	8 Milyon \$ (Yapım Yılı Fiyatlarıyla)
Üretmesi Beklenen Katma Değer	5-6 Milyar \$
Enerji İhtiyacı	Yıllık 950 Milyon Kilovat Saat(2020 yılı için)
Günlük İçme ve Kullanım Su İhtiyacı	40.000 m ³ /gün
Ana Arter Yolların Uzunluğu	25 Km
Yağmur Suyu Şebekesi	18 Km
Atık Su Şebekesi	12,5 Km (Site içi hariç)
İçme Suyu Şebekesi	20,8 Km
Doğalgaz Şebekesi	12 Km

İOSB’de yer alan firmalarının sektörel dağılımları Tablo 3.2’de sunulmuştur (İOSB, 2021).

Tablo 3.2: Firmaların Sektörel Dağılımları

Deri Mamulleri, Ayakkabı ve Saraciye	%25
Oto Tamir	%12
Makine, Yedek Parça	%14
Mobilya	%8
Çorap, Triko, Konfeksiyon	%7
Madeni Eşya	%5
Tekstil, Dokuma	%5
Kereste	%3
Plastik	%3
Demirciler	%3
Pik Döküm	%1
Metal Kaplama	%1
Sarı Döküm	%1
Hırdavatçılar	%1
Kimyevi Madde	%1
Diğer	%10

İOSB'ne yönelik tanıtıcı bilgiler aşağıda sunulmuştur (İOSB, 2021).

Kuruluş Amacı: İstanbul'un özellikle tarihi yarımada ve çevresine yayılan, çıkardıkları insan sağlığına zararlı unsurlarla çevreyi kirleten, bu suretle hem kente hem de kent insanına zarar veren ve şehircilik açısından olumsuz bir durum ortaya çıkaran KOBİ'lerin, meskun alanlara uzak, şehircilik ilkelerine göre ve her türlü altyapısı hazırlanmış alanlarda toplayarak, çevreye zarar vermeden faaliyetlerinin sürdürmelerini sağlamaktır.

Tarihçesi: Çevre Sağlığı Müsteşarlığı, İstanbul Valiliği ve İstanbul Belediyesi'nin bu işyerlerini şehirin dışına alma kararından sonra bu sektörde çalışanlar kooperatifleşme yoluna gitmişler ve İstanbul Büyükşehir Belediyesinden arsa talebinde bulunmuşlardır.

02.08.1985 tasdik tarihli 1/5000 ölçekli İkitelli O.K.S.B. Nazım İmar Planında 700 hektarlık bir alan çeşitli iş kollarında faaliyet gösteren 36 adet küçük ve orta ölçekli sanayi ile toplu işyeri kooperatifine tahsis edilmek üzere 01.02.1985 tarihinde istimlak kararı alınarak Arsa Ofisi'nce kamulaştırma çalışmaları yapılmış ve bedeli

karşılığında ilgili kooperatiflere verilerek kooperatiflerin kendi öz kaynakları ile inşaat çalışmalarına başlanmıştır.

İkitelli OSB’de kooperatiflerin inşaat faaliyetleri site içinde devam ederken ana arter yol ve altyapıların yapımına Sanayi ve Ticaret Bakanlığı’nın Fonlar Yönetmeliği’ne göre 1990 yılında kurulan İkitelli Organize Küçük Sanayi Bölgesi Müteşebbis Teşekkülü sorumluluğunda Devlet katkısı ile başlanmıştır.

4562 sayılı OSB’ler Kanununun 15/04/2000 tarihinde yürürlüğe girmesinden sonra geçen bir yıl içinde kanuna uyum çalışmaları sonucu İntibak Protokolü tanzim edilerek Sanayi ve Ticaret Bakanlığınca 03/10/2001 tarihinde onaylanmak suretiyle Müteşebbis Heyet kurularak İkitelli OSB Tüzel Kişilik kazanmıştır.

Coğrafi Yapısı: İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, İstanbul Başakşehir’de TEM Otoyolunun kuzeyinde, Eminönü’ne 15 kilometre, Bayrampaşa Otogarı ve Atatürk Havalimanı 10 km, Yavuz Sultan Selim Köprüsüne 30 km, İstanbul Havalimanına yaklaşık 20 kilometre uzaklıktadır.

Nüfus Durumu: Bölgede nüfusu, bölge çalışanları ve günlük ticaret amaçlı insan hareketinin oluşturduğu nüfus oluşturmaktadır. Şu an bölgede çalışan mevcut istihdam 200 – 250 bin kişidir.

- İkitelli OSB içi günlük yolcu hareketi : 300000 Kişi
- İkitelli OSB içi günlük eşya hareketi : 70000 Ton
- Kent bütünü günlük yolcu hareketi : 700000 Kişi

İdari Durum: Yaklaşık 7 Milyon Metrekare brüt arsa alanı bulunan bölgenin yaklaşık %95’i Başakşehir, %5’i Küçükçekmece ilçe sınırları içerisinde yer almaktadır.

Sağlık ve Sosyal Durumu: Bölge içerisinde Başakşehir Devlet Hastanesi, Başakşehir Çam ve Sakura Şehir Hastanesi yer almakta olup bölge çalışanları bu hastanelerden faydalanmaktadır. Eğitim ve Kültür Durumu: Bölgede 2 meslek lisesi bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi İkitelli OSB’nin kendi açtığı Mesleki ve Teknik Anadolu lisesidir.

Bölgede kültürel faaliyetler kesintisiz ve özenli bir şekilde yürütülmektedir. İkitelli OSB Hizmet Binası içinde ve bölgede yer alan toplam 5 konferans salonu ve kültürel etkinlik salonlarında milli ve dini bayramlar ve önemli günlerin kutlamaları, anmaları

yapılmaktadır.

Bölge sınırları içerisinde sosyal yaşam da planlanmış olup, Sanayi Sitelerinde Sosyal Tesisler faaliyete geçerken bu tesislerde Alışveriş Merkezleri (AVM), spor ve sosyal yaşam gereksinimleri karşılanmaktadır.

Ekonomik Durum: İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, ülkemiz ekonomisine, ülkemizin her şehrine ve dünyanın neredeyse her ülkesine 24.864 faal firmasının üretimleriyle yıllık ortalama 5-6 Milyar dolar katma değer üretmektedir.

Ulaşım Durumu: Bölgede ulaşımın önemli bir kısmı Kirazlı-Olimpiyat–Başakşehir metro hattı ile sağlanmaktadır. Bu hattan Kirazlı’dan aktarma yapılarak Yenikapı, Taksim ve Otogar’a da ulaşılabilir. Ayrıca metrobüse, Bakırköy’e, Mecidiyeköy’e, Taksim’e ve Aksaray’a toplu ulaşım araçları bulunmaktadır.

Yeni havalimanına ulaşım için Havaist otobüsleri durakları bölge içinde yer almaktadır. Küçükçekmece, Bahçeşehir, Esenler ve yakın semtlere de bölgeden minibüs hatlarıyla ulaşım sağlanmaktadır. Bölge ulaşım noktalarının merkezi halindedir.

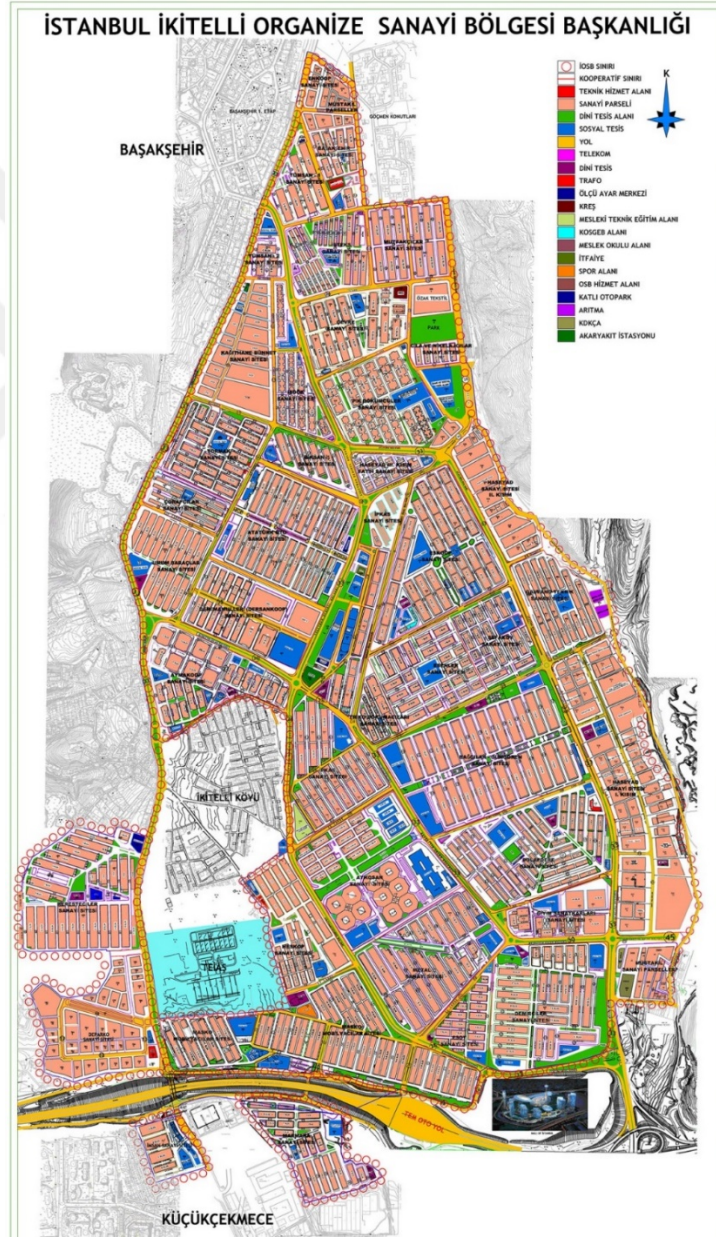
Asayiş ve Güvenlik Durumu: İOSB yolları ana arterler kameralarla gözlemlenmekte olup bu sisten ilçe emniyet müdürlüğü ile entegre edilmiştir. Ayrıca Sanayi Siteleri kapalı fiziki alanda olup, site yönetimleri güvenliklerini kendileri sağlamaktadır.

Yönetim Organizasyonu Dağılımı: İOSB Başkanlığı, Genel Kurulca seçilen yönetim ve denetim kurulu tarafından yönetilmektedir. İOSB İçinde Yer Alan Sosyal Tesisler ve Hizmet Binaları:

- İOSB Hizmet Binası
- İOSB Akaryakıt İstasyonu
- TSE (Türk Standartları Enstitüsü)
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı İstanbul İl Müdürlüğü
- KOSGEB İkitelli Hizmet Müdürlüğü
- Özel İkitelli OSB Mesleki ve Teknik Anadolu Lisesi
- Çıraklık Eğitim Merkezi

- SGK Hizmet Binası
- İŞKUR
- Başakşehir Halk Eğitim Müdürlüğü
- Tüm Kamu ve Özel Bankaların Şubeleri

İOSB vaziyet planı Şekil 3.1’de sunulmuştur.

Şekil 3.1: İOSB Vaziyet Planı

3.2. İkitelli Organize Sanayi Bölgesinin Sorunları

Türkiye'nin en büyük şehri olan İstanbul, kırsal kesimin yoğun göçü altında gerekli tepkiyi gösterememiş ve çarpık kentleşme ile başlayan sorunlar dizisi ulaşım sıkıntısı, yetersiz alt yapı ve çevre sorunları ile devam etmiştir. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, İstanbul'un içinde çeşitli boylardaki işletmelerin belirli bir düzen ve işleyiş içinde faaliyet göstermeleri amacına yönelik planlanmıştır. Kent içinde sıkışmış, kısıtlı alt yapı ve imkânlar dâhilinde hizmet vermeye çalışan bu işletmeler, gerekli alt yapı ve geniş çalışma imkânları ile desteklenerek İkitelli civarında oluşumları sağlanmıştır. Ancak üretim alanları, alt yapı, ulaşım sistemleri ve konutlaşma gibi yanlış uygulamalar İkitelli OSB'yi çeşitli sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. İkitelli OSB'ye yönelik olarak belirlenen sorunlar şu şekildedir (Ataş, 2006; Bayülken & Kütükoğlu, 2012):

3.2.1. Ulaşım

İkitelli OSB'ye ulaşımın iki alternatifi vardır. İlki TEM otoyolu ile İkitelli sapağı, diğeri ise E5 karayolu ile TEM bağlantı yoludur. Her iki yolunda tek ortak noktası ve tek giriş kapısı olan Atatürk Bulvarıdır. Diğer bir giriş kapısı ise Halkalı Toplu Konutları girişidir.

Şekil 3.2: Avrupa Otoyolu İkitelli Kavşağına Ait Görsel

Kaynak: www.googleearth.com

Bölgeyi kullanan katılımcılardan alınan sözlü ifadelerde bölgenin en büyük sorununun ulaşım olduğu iletilmektedir. Günün her saatinde yoğunluk yaşanan ve iş giriş çıkış saatlerinde tek giriş kapısı olan Atatürk Bulvarında kilitlenme noktasına gelen trafiğin açılması saatlerle ifade edilebilmektedir.

Bölge kurulum aşamasında konutlara ve yerleşime uzak olarak planlanmıştır. Ancak bölgede başlayan toplu konut furyası birçok boş alanın konutlaşmasına ve nüfusun ciddi bir hızla yükselmesine neden olmuştur.

Başlangıçta sadece OSB'ye hizmet veren ulaşım sistemleri Halkalı, Bahçeşehir, Esenkent, Boğazköy ve yeni açılan havalimanına hizmet vermeye başlaması bölge trafiğinin yoğunlaşmasına neden olmaktadır.

Halen bölgede yapımı devam eden siteler ve mevcutta dolmayan sitelere ilginin devam ediyor olması her geçen gün artan bu ulaşım sıkıntısına sıkıntı eklemektedir. Yine bölgede konutlaşma ile birlikte banka, AVM, dükkân, lokanta, perakende sektörleri de artmaya başlamış insanların bu bölgelerde yoğunlaşmasına ön ayak olmuştur.

Şekil 3.3: İkitelli OSB'ye Ait Bir Görsel

Kaynak: www.sanayigazetesi.com.tr

Şehir merkezinde yer alan bölge, yerleşim alanları ve diğer işler ile iç içedir ve kısmen gecekonduların yaşadığı bir bölgedir. Yaklaşık 450 bin kişi bölge ile şehir arasında seyahat ediyor ve halen 145.000 kişi ve 350.000 kişi çalışıyor. Nitekim İstanbul Sanayi Odasının (İSO) 26 Haziran 2019 tarihli “İstanbul’un Sanayi Kimliği, Sanayinin Yerleşim Sorunu ve Çevre Düzeni Planı’na Bir Bakış” konulu toplantısında Çevre Bakanı Murat Kurum tarafından İstanbul’un bir sanayi geleneği ve vizyonu olduğu ifade edilmiş ve bu çerçevede bazı sanayi sektörlerinin İstanbul’un merkezi yerlerinden dışarı çıkarılması, çok daha yeni ve modern alanlara taşınmasının önemli bir gelişme olacağı belirtilmiştir.

Şekil 3.4: İkitelli OSB’ye Ait Bir Görsel

Kaynak: www.basaksehir.gov.tr

Ayrıca her gün binlerce ton eşya ve beyaz eşya taşınmaktadır. Bölge, çevresindeki bazı ana yollarla çok az temas halindedir. Bu durum trafik sıkışıklığına neden olmaktadır. Bu sadece kentleşmenin ulaşım yönünden bozulan düzenini ortaya koymaktadır.

3.2.2. Altyapı

İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nin önemli sorunlarından biri de altyapı sorunlarıdır. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nde faaliyet yürüten site yöneticileri ve işletme sahipleri ile yapılan görüşmelerde altyapının yetersiz oluşu önemli bir sorun olarak belirtilmektedir. Bölgenin birbirinden bağımsız küçük sanayi siteleri olarak yapılmış olması nedeniyle her site kendi altyapı ihtiyaçlarını dikkate alarak, altyapı inşaatlarını tamamlamıştır. Ancak genel altyapı şebekesi bölgenin sadece üretim alanlarına yönelik planlanmış, bölgede yapımı sonradan gündeme gelen konut alanları dikkate alınmamıştır. Daha sonra yapılan konut alanları ile birlikte su şebekesi ve atık su şebekesinde yetersizlikler ortaya çıkmıştır.

Bölgede faaliyet yürüten sitelerin büyük bölümü su yetersizliği nedeniyle tankerle su taşıma yolu ile üretim yapmaktadır. Sitelerin büyük bölümü kuruluşundan itibaren bu yolla su ihtiyaçlarını gidermekte olup, birkaç site İSKİ ile sözleşme yaparak şebeke suyu kullanmaktadır. Ancak büyük çaplı üretim yapan imalathane ve fabrikaların tamamı şebeke suyu olsa dahi, üretim alanlarında daha ucuz olması nedeniyle tankerle su getirtmektedirler. Bunun yanında özellikle yağmurlu kış aylarında yağmur suyu drenaj şebekesi yetersiz gelmekte ve site içlerinde su taşkınlarına neden olmaktadır. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nin doğusundan geçen Sefaköy Deresi ve batısındaki Kaynarca Deresi'nin ıslah edilmesinin gerekli olduğu ortaya çıkmıştır.

Altyapı sorunları içinde ele alınabilecek bir başka sorun ise, bölgede telefon şebekesinin yetersizliğidir. Kurulan telefon santralleri, artan talebe cevap verememekte ve özellikle orta ve büyük ölçekli işletmelerde sorun yaratmaktadır. Telefon santrallerinin yetersizliği ile birlikte internet hizmetlerinde de aksamalar ve yetersizlikler görülmektedir. Bölgede ki telefon santrallerinin kapasitesinin artırılması veya yeni santraller kurulması ile sorunun çözülmesi gerekmektedir.

3.2.3. Çevre Sorunları

Çevre sorunları, kurulum aşamasında planlama hataları nedeniyle yaşanan en büyük sorunlardan birisidir. Bölgenin bütüncül olmayan yapısı ve ihtiyaçlara göre şekillendirilmiş üretim planları, olması gereken yasal düzenlemeleri göz ardı etmiştir. Bunun sonucu olarak kimya sektöründe en büyük ihtiyaç olan artıma tesisleri kurulamamıştır. Kuruluş yıllarında koordinasyon sağlamak amacıyla kooperatifler

birliği kurulsa da yasal olarak yaptırım gücü bulunmaması nedeniyle müdahale edilememiştir. OSB'ler ile ilgili bir kanun çıkmamış olması ve yönetim boşluğundan kaynaklanan denetimsizlik nedeniyle çevre kirliliğini önleyici adımlar atılamamıştır.

Bölgede metal, eşya-makine, kimya, plastik, nikelaj vb. sektörler için arıtma sistemleri bulunmamaktadır. Ayrıca döküm işleri yapan işletmelerinde hava filtresi bulunmamaktadır. Bölgede yapılan TOKİ evlerinde yaşayanların bu durumdan en çok zarar gören kesim olduğu düşünölmektedir.

Altın üretimi yapan işletmeler incelendiğinde, üretimde kullanılan siyanür ve kezzap gibi zararlı kimyasalların arıtılmadan dereye ve oraya bağlantılı olarak Marmara denizine akıtıldığı gözlemlenmiştir. Döküm sektörünün hava arıtma, maden eritme sektörününse su arıtma sistemlerinde büyük eksiklikler göze çarpmaktadır. Bölgenin önemli bir diğer sorunu ise çöp toplama merkezi ve sisteminin olmamasıdır. Belirlenen alanlar ise kullanılamamaktadır. Sanayi atıkları ise yerel yönetimlerle bakanlığın denetiminde toplanmalıdır.

Dolayısıyla, yukarıda da ifade edildiği üzere sanayi bölgelerinde çevresel atıklar büyük bir problem olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim müsilaj sorunu da bunlardan bir tanesidir. Ülkemizin sanayi, ticaret ve tarım faaliyetlerinin en yoğun olduğu Marmara Bölgesi 25 milyon civarında nüfusu barındırmaktadır ve burada 16 milyondan fazla nüfusuyla İstanbul merkez noktası olmaktadır. Burada günlük 4 milyon metreküp civarında atıksu (önemli bir kısmı sadece ön arıtmayla) denize derin deşarj yoluyla verilmekte ve bu da yılda 1,5 milyar metreküp hacme ulaşmaktadır. Bu bakımdan deniz salyası denilen müsilaj artık büyük bir tehdit oluşturmaya başlamıştır (Esen, 2021). Bunun için gereken idari ve yasal düzenlemelerin yapılması önem arz etmektedir.

3.2.4. Enerji Sorunları

İkitelli OSB Türkiye'nin en büyük OSB'sidir. Bu sistemin en büyük ihtiyacı ise düzenli, kesintisiz, temiz ve ucuz enerjidir. Enerji yetersizliği nedeniyle yaşanan elektrik kesintileri ve eskiyen hatlar nedeniyle üretim kapasitesi azalmaktadır.

Sadece OSB düşünölmekle planlanan hatlara konutlar, AVM'ler, bankalar ve hizmet sektörü de eklenmiştir. Bu da mevcut trafoların yetersiz olmasına neden olmaktadır.

Su ve aydınlatma sorunlarının çözümü altyapı olanakları zorlanarak kısmen çözümlenmiştir. Civarın konut yerleşimine açılması mevcut yapıda tıkanıklar yaratmakta, çarpık büyüme engel olunamayacak biçimde sürdürülmektedir.

3.2.5. Diğer Sorunlar

Bölgede bu ana sorunlar dışında çeşitli sorunlar da vardır. Bu sorunların başında OSB'ye yakın mesafede yeterli sağlık tesisinin inşa edilememiş olmasıdır. Özellikle metal-makine sektöründe iş riskinin yüksek olması sağlık hizmetinin önemini göstermektedir.

OSB'lerin nitelikli iş gücü bulma oranları da ciddi oranda azalmaktadır. Çevre okullarının ve kursların bu imalathanelere nitelikli iş gücü oluşturacak şekilde planlanması gerekmektedir. OSB içinde ve dışında bu yatırımların başlaması gerekmektedir.

OSB'ler dışında yeterli miktar sosyal alanlar bulunmamaktadır. Burada çalışan ve yaşayan insanlar için fiziki ve ruhen rahatlama sağlayacağı sosyal alanlar gerekmektedir.

OSB'lerde yaşanan diğer eksiklerden birisi ise üretilen mamullerin yeter miktarda sergilenememesi ve halka sunulamamasıdır. Bu konuda atılacak adımlarla ürünlerin tanıtımı ve üretim miktarında artış sağlanmalıdır.

Bölgede idari yönden çift başlı bir yapı göze çarpmakta, 3 ayrı belediye (Küçükçekmece, Başakşehir ve Esenler) OSB'nin sorunlarını çapraz hale getirmektedir. Bürokratik işlemler uzamakta, değişik uygulamalar nedeniyle işyerlerinin farklı yaklaşımlara maruz kaldığı görülmektedir.

Bölgede son beş yıl içinde nüfus %20 – 25 oranında artış göstermiştir. Sağlıksız bir yapılaşmaya izin verilmekte, işyerlerinde istihdam edilenler güvensiz ve düşük standartta bir yaşam sürdürmektedirler.

3.3. Anket Çalışması Bulguları

Katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre tanımlayıcı istatistikleri Tablo 3.3'te sunulmuştur.

Tablo 3.3: Katılımcıların Sosyo-Demografik Tanımlayıcı İstatistikleri

Değişken	Kategori	N	%
Yaş	18-25	36	56.25
	25-30	11	17.19
	30-35	6	9.38
	35-40	4	6.25
	40+	7	10.94
Cinsiyet	Kadın	27	42.19
	Erkek	37	57.81
İkamet Edilen İlçe	Başakşehir	14	21.88
	Küçükçekmece	10	15.63
	Bağcılar	7	10.94
	Esenler	7	10.94
	Avcılar	5	7.81
	Sarıyer	4	6.25
	Güngören	3	4.69
	Sultangazi	3	4.69
	Şişli	3	4.69
	Gaziosmanpaşa	2	3.13
	Kadıköy	2	3.13
	Arnavutköy	1	1.56
	Ferizli	1	1.56
	Kartal	1	1.56
	Sakarya	1	1.56
İkitelli OSB ile İlişki	İkitelli OSB güzergahından geçiyorum.	25	39.06
	İkitelli OSB’de çalışıyorum.	23	35.94
	İkitelli OSB’de alışveriş/ticaret yapıyorum.	16	25.00
İkitelli OSB ile ilişkisinin sıklık derecesi	Nadiren ilişğim olur. (Ayda 2-3 Kere)	14	21.88
	Ara sıra ilişğim olur. (Ayda 5-6 Kere)	4	6.25
	Sık sık ilişğim olur. (Ayda 8-9 Kere)	8	12.50
	Çok Fazla ilişğim olur. (Ayda 15-20)	9	14.06
	Her gün ilişğim olur.	29	45.31

Katılımcıların Sosyo – Demografik Tanımlayıcı İstatistikleri incelendiğinde katılımcıların %56’sının 18-25 yaş aralığında olduğu ve %57,81’inin erkek olduğu

dikkati çekmektedir. Ayrıca, katılımcıların %21,88'inin Başakşehir ilçesinde ikamet ettiği, %15,63'ünün Küçükçekmece ilçesinde ve %21,88'inin ise Bağcılar ve Esenler ilçelerinde ikamet ettikleri gözlemlenmiştir. Bununla birlikte katılımcıların İkitelli OSB ile ilişkileri incelendiğinde ise %39,06'sının İkitelli OSB güzergahından geçen kişiler olduğu ve %35,94'ünün ise bölgede çalıştığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda katılımcıların İkitelli OSB ile ilişkisinin sıklık derecesi incelendiğinde de %45,31'lik kesimin hergün bölgeye geldiği görülmektedir.

Öncelikle katılımcıların İkitelli OSB'ye yönelik sorun sahalarına verdikleri önem seviyesinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda katılımcılara yöneltilen "İkitelli OSB ile ilgili sorunları önem derecesine göre puanlayınız" şeklindeki soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 3.4'te sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların her bir sorun alanı için algıladıkları önemin ortalamanın biraz üstünde bir seviyede olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB'yi ulaşım, altyapı, çevre, enerji ve diğer konularda ortalamanın biraz üzerinde sorunlu olarak gördükleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en az önemli gördükleri alanın diğer sorunlar olduğu ($\bar{x}=2,42$; $ss=1,00$), en önemli gördükleri sorunun ise ulaşım ($\bar{x}=2,92$; $ss=1,15$) ve çevre ($\bar{x}=2,92$; $ss=1,14$) olduğu belirlenmiştir.

Tablo 3.4: İOSB Sorunları Önem Dereceleri

İkitelli OSB ile ilgili sorunları önem derecesine göre puanlayınız		
Madde	Ort.	ss
Ulaşım sorunları (İOSB'ye ulaşım, OSB güzergahındaki trafik)	2.92	1.15
Altyapı sorunları (su, elektrik, atık vb. altyapılar)	2.59	1.10
Çevre sorunları (çevre kirliliği, görüntü kirliliği, ses kirliliği vb.)	2.92	1.14
Enerji sorunları (elektrik kesintileri vb.)	2.53	1.03
Diğer sorunlar	2.42	1.00

Müteakiben her bir sorun sahası için daha detaylı sorularla yöneltilerek katılımcıların belirtilen sorun sahasındaki faktörlere ilişkin görüşlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır.

Ulaşım konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak katılımcılara yöneltilen “Ulaşım sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız” şeklindeki soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 3.5’te sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB ulaşım sorunlarına yönelik her madde için algıladıkları önemin ortalamasının biraz üstünde bir seviyede olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB’yi ulaşım bağlamında her açıdan bir miktar sorunlu olarak gördükleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en çok önemli gördükleri ulaşım sorununun İOSB’ye alternatif ulaşım yolları olması gerektiği ($\bar{x}=2,98$; $ss=1,25$) olduğu belirlenmiştir. Buna paralel olarak katılımcıların en düşük seviyede yanıt verdikleri sorunun da İOSB güzergahındaki ulaşım yolları yeterli olmamasına yönelik olduğu ($\bar{x}=2,26$; $ss=0,92$) belirlenmiştir.

Tablo 3.5: İOSB Ulaşım Sorunları Önem Dereceleri

Ulaşım sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız		
Madde	Ort.	ss
İOSB’ye ulaşmak kolay mıdır?	2.60	1.00
İOSB’ye ulaşmak vakit kaybına yol açıyor mu?	2.73	1.18
İOSB’ye alternatif ulaşım yolları olmalı mı?	2.98	1.25
İOSB ve çevresinde ulaşım konforu nasıl?	2.43	0.90
İOSB güzergahını kullanmaktan kaçınıyor musunuz?	2.57	1.17
İOSB güzergahındaki ulaşım yolları yeterli mi?	2.26	0.92
İOSB civarında yaya ve diğer araçlar için ulaşım sizce kolay mı?	2.43	0.87
İOSB civarında ulaşım güvenli mi?	2.43	0.88
İOSB civarını kullanırken tedirgin oluyor musunuz?	2.43	0.99
İOSB civarında yapılan ulaşım yatırımlarını beğeniyor musunuz?	2.54	0.94

Altyapı konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak katılımcılara yöneltilen “Altyapı sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız” şeklindeki soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 3.6’da sunulmuştur. Analiz

sonuçlarına göre katılımcıların İOSB altyapı sorunlarına yönelik her madde için algıladıkları önemin ortalamanın biraz altında bir seviyede olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB’yi altyapı bağlamında her açıdan kayda değer problemliler olarak görmedikleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en az önemli gördükleri altyapı sorununun İOSB’de su kesintisi yaşanması ($\bar{x}=1,98$; $ss=0,71$) olduğu belirlenmiştir. Buna paralel olarak katılımcıların en yüksek seviyede yanıt verdikleri sorunun da İOSB’de gerekli alt yapı çalışmalarını yeterli bulduklarına yönelik olduğu ($\bar{x}=2,59$; $ss=0,95$) belirlenmiştir.

Tablo 3.6: İOSB Altyapı Sorunları Önem Dereceleri

Altyapı sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız		
Madde	Ort.	ss
İOSB’de su kesintisi yaşıyor musunuz?	1.98	0.71
İOSB’de elektrik kesintisi yaşıyor musunuz?	2.03	0.71
İOSB’de doğalgaz kesintisi yaşıyor musunuz?	2.01	0.84
İOSB’de gerekli alt yapı çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?	2.59	0.95
İOSB’de altyapıdan kaynaklı kirlilik oranı nedir?	2.56	0.88
İOSB’de alt yapı sorunları ile ilgili hızlı çözüm alabiliyor musunuz?	2.42	0.88

Çevre konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak katılımcılara yöneltilen “Çevre sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız” şeklindeki soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 3.7’de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB çevre sorunlarına yönelik her madde için algıladıkları önemin ortalamanın biraz üzerinde bir seviyede olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB’yi çevre bağlamında her açıdan bir miktar sorunlu olarak gördükleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en çok önemli gördükleri

çevre sorununun İkitelli OSB ve civarındaki çevre kirliliği düzeyine ilişkin olduğu belirlenmiştir ($\bar{x}=2,56$; $ss=0,99$).

Tablo 3.7: İOSB Çevre Sorunları Önem Dereceleri

Çevre sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız		
Madde	Ort.	ss
İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliği ne düzeydedir?	2.56	0.99
İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliğine karşı önlem alındığını düşünüyor musunuz?	2.54	0.87
İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliğine karşı alınan önlemlerden memnun musunuz?	2.43	0.87
İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliğine karşı alınan önlemler yeterli mi?	2.45	0.88
İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliği ile ilgili sorunlara hızlı çözüm bulunuyor mu?	2.46	1.06

Enerji konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak katılımcılara yöneltilen “Enerji sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız” şeklindeki soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 3.8’de sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB enerji sorunlarına yönelik her madde için algıladıkları önemin ortalamasının biraz altında bir seviyede olduğu görülmektedir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB’yi enerji bağlamında her açıdan kayda değer sorunlu olarak görmedikleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en az önemli gördükleri enerji sorununun İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji sıkıntısı yaşanması ($\bar{x}=2,14$; $ss=0,87$) olduğu belirlenmiştir. Buna paralel olarak katılımcıların en yüksek seviyede yanıt verdikleri sorunun da İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji ile ilgili yapılan yatırımlardan memnun olduklarına yönelik olduğu ($\bar{x}=2,54$; $ss=0,97$) belirlenmiştir.

Tablo 3.8: İOSB Enerji Sorunları Önem Dereceleri

Enerji sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız		
Madde	Ort.	ss
İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji sıkıntısı yaşıyor mu?	2.14	0.87
İkitelli OSB ve civarında elektrik enerjisi ile ilgili yatırımlar sizce yeterli mi?	2.45	0.73
İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji ile ilgili yapılan yatırımlardan memnun musunuz?	2.54	0.97
İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji konusunda yapılan hizmetlerden memnun musunuz?	2.46	0.85
İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji alanında sorunlarınıza hızlı çözüm sağlanıyor mu?	2.37	0.93

Diğer konularda yaşanan sorunlara yönelik olarak katılımcılara yöneltilen “Diğer sorunlar ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız” şeklindeki soruya verilen cevaplara ilişkin bulgular Tablo 3.9’da sunulmuştur. Analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB’yi nispeten faydalı olarak gördükleri ($\bar{x}=2,73$; $ss=0,89$) ve şehre katkıda bulunduğunu düşündükleri ($\bar{x}=2,59$; $ss=1,04$) görülmektedir. Düşük seviyede de olsa bu olumlu görüşe karşın, katılımcıların İOSB’nin günlük yaşama olumsuz etkisinin ($\bar{x}=2,43$; $ss=0,99$) olumlu etkisinden ($\bar{x}=2,34$; $ss=0,87$) daha yüksek seviyede gördükleri belirlenmiştir. Bunun yanında katılımcıların İOSB’nin şehir merkezine uzak bir alana taşınması ($\bar{x}=2,48$; $ss=1,12$) ile taşınması yerine geliştirilmesi ($\bar{x}=2,57$; $ss=1,17$) maddelerine birbirine yakın puanlar verdikleri görülmektedir.

Tablo 3.9: İOSB Diğer Sorunlar Önem Dereceleri

Diğer sorunlar ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız		
Madde	Ort.	ss
İOSB hayatınızı zorlaştırıyor mu?	2.23	1.03
İOSB'nin günlük yaşamınıza olumsuz etkisi ne düzeydedir?	2.43	0.99
İOSB'nin günlük yaşamınıza olumlu etkisi ne düzeydedir?	2.34	0.87
İOSB ve çevresinin güvenli olduğunu düşünüyor musunuz?	2.32	1.03
İOSB'nin içeriği ve işleyişi ile ilgili ne düzeyde bilginiz var?	2.56	0.95
İOSB'nin şehir merkezine uzak bir alana taşınmasını ister misiniz?	2.48	1.12
İOSB'nin taşınması yerine geliştirilmesini ister misiniz?	2.57	1.17
İOSB'nin şehire katkısı sizce ne düzeydedir?	2.59	1.04
İOSB size göre faydalı mı?	2.73	0.89
İOSB'nin genel imajını puanlar mısınız?	2.54	0.94

3.4. Görüşme Sonuçları ve Değerlendirilmesi

Araştırmada, görüşmecilere sorulan soruların her biri üzerinden sonuç değerlendirilmeye çalışılmıştır. Dolayısıyla bundan sonraki başlıklarda sorular yazıldıktan ve kısa bir değerlendirme yapıldıktan sonra görüşmecilerin ifadelerine yer verilecektir.

Tablo 3.10: Görüşme Yapılan Çalışanların Demografik Bilgilerine Ait Tablo

KİŞİ	YAŞ	CİNSİYET	İKAMET YERİ
1	25	KADIN	K. ÇEKMECE
2	65	ERKEK	K. ÇEKMECE
3	60	ERKEK	BAŞAKŞEHİR
4	40	KADIN	BAĞCILAR
5	57	ERKEK	BAŞAKŞEHİR

Tablo 3.10: Görüşme Yapılan Çalışanların Demografik Bilgilerine Ait Tablo (Devamı)

KİŞİ	YAŞ	CİNSİYET	İKAMET YERİ
6	39	KADIN	BEYLİKDÜZÜ
7	41	KADIN	K. ÇEKMECE
8	43	KADIN	BAĞCILAR
9	50	ERKEK	BAŞAKŞEHİR
10	62	KADIN	BAŞAKŞEHİR

10 kişi ile yüz yüze derinlemesine görüşme yapılmıştır (çalışan, alışverişe gelen, işyeri sahibi vb.). Görüşme yapılan kişilerin demografik yapıları incelendiğinde %60 kadın, %40 erkek katılımcının olduğu görülmektedir. Aynı zamanda katılımcıların %50'sinin 25-45 yaş aralığında olduğu; %50'sinin ise 45-65 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Katılımcıların %40'ı Başakşehir, %30'u Küçükçekmece, %20'si Bağcılar ve %10'u Beylikdüzü bölgesinde ikamet etmektedir.

- İkitelli OSB ile ilişkiniz nedir? (Burada iş yerim var, burada çalışırım, buradan alışveriş yapıyorum, bu güzergahtan geçiyorum, buraya çok yakın yaşıyorum vb.)

Görüşme yapılan katılımcıların %90'ının bölgede çalıştığı; %10'unun ise alışveriş amaçlı bölgeyi ziyaret ettiği görülmektedir.

- Alışverişe Geliyorum
- Yönetici
- 30 Yıldır İş Yerim Var
- Çalışırım
- İş Yeri Sahibiyim
- Firma Çevre Danışmanıyım
- Burada Çalışırım
- İkitelli OSB'de İdari İşler Müdürüyüm.
- Çalışan

- Çalışan

-İkitelli OSB'nin size, bulunduğu bölgeye, kente ve ülkeye faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Bu faydalı yönler nelerdir?

Görüşmecilerin tamamı İkitelli OSB'nin faydalı bir bölge olduğu yönünde kanaat belirtmiş ve bölgenin ülke ekonomisine önemli bir katkısının olduğunu ifade etmişlerdir. Bu ve benzeri bölgelerin ülke ekonomisine olan katkısı düşünüldüğünde önemli katkılarının olduğunu söylemek mümkün görünmektedir. Nitekim Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerin sanayi ve hizmet sektöründe başat bir rol oynayabilmesi de bu ve benzeri bölgelerin varlığı ile söz konusu olabilecektir.

- Faydalı bazı ürünler mesela ayakkabı-mobilya.
- İnanıyorum. Mobilya, otomotiv, ayakkabı gibi ihtiyaçların yanı sıra ihracat ve istihdam ile ülkemize önemli katma değer sağlıyor. Başakşehir ve civarı ilçeleri istihdam ve ticari hayata katkıları ile değerli kılıyor
- Şehrin içinde olması sebebiyle iş yeri sahiplerine, tedarikçilerine, vergisi, işçisi ile ülkeye faydalı.
- Benim gibi çalışanlar ekmeğimizi bu durumda çok insan var
- İOSB İstanbul ve ülke ekonomisinin lokomotifleri ticari alanları, otomotiv tamiri, ayakkabı, tekstil, mobilya ve ihracat merkezi
- Kesinlikle. Sanayicinin tüm kamu hizmet işlemleri çok hızlı.
- Evet faydalı buluyorum. Ülkemizin kalkınması için sanayi ve üretimin çarkları burada dönüyor. Yaklaşık 250.000 insana ve şahsıma istihdam sağlıyor.
- Evet faydalı buluyorum. İstihdam sağlanıyor.
- İstihdam sağladığı için faydalı buluyorum.
- Ekonomik hayata canlılık katıyor.

-İkitelli OSB'nin ulaşım açısından sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu ulaşım sorunları nelerdir? (İkitelli OSB'ye ulaşım ya da OSB güzergahında yaşanan trafik)

Görüşmecilerin bölgeye ulaşım noktasında büyük bir zorluk yaşadığı gözlemlenmiştir. Özellikle metroyu kullanmayan kişilerin bu konuda zorluk çektiği ifade edilebilir. Metro hattının uzatılması da bir diğer öneri olarak karşımıza çıkmaktadır. Ayrıca bölge genelinde lojistik firmalarının ağır tonajlı araçlarının giriş-çıkış yapması da ulaşım açısından önemli bir sorun olarak görülmektedir. Dolayısıyla bölgeye ulaşım noktasında ve özellikle karayolu ulaşımı noktasında yeni yolların açılmasının gerekli olduğu ifade edilebilir. Zira, üretilen mamullerin veya bölgeye giriş yapacak hammaddelerin lojistiğinin karayolu ulaşımı ile sağlanmasının gerekliliği göz önünde bulundurulduğunda bunun bir zorunluluk olduğu görülmektedir.

- Bize yakın olduğu için çok sorun yok.
- İOSB'ye tüm ulaşım araçları ile ulaşılabilir (metro, otobüs, minibüs). Ancak özel aracı ile gelenler trafiğin yoğun olduğu saatlerde sıkıntı yaşıyor. Yeni metro bağlantıları ile sorun çözülecek gibi gözüküyor.
- İkitelli ulaşım açısından metronun gelişi ile iyi durumda ancak, sürekli trafik var ve her geçen gün dahada artıyor.
- Metro dışında diğer ulaşım vasıtalarında trafik var
- Özel araçla gidiyorum artan bir trafik var
- İstanbul trafiği ve ulaşımı sorunlu İkitelli bunun dışında olamaz
- Hayır. Ulaşım konusunda bir sorun yaşamıyorum. Metro veya otobüs ile rahatlıkla ulaşım sağlanmakta.
- Evet maalesef ulaşım sorunu yüksek. Bölge doluluk oranına ulaştığı için firmaların lojistik faaliyetleri ve bölgeye giriş –çıkış yapan araç sayısının fazla olması saat ayırımı olmaksızın her saat diliminde bölgenin trafiğini yoğun kılıyor. Ayrıca başakşehir ilçesinin güzergâhı üstünde olan İkitelli'nin, havalimanına ve mahmutbey girişlerine yakınlığı da trafik sorunumuzu arttırıyor. Girişler kalkmış olsa bile taşımacılık yapan tır ve kamyonların ya da yük tonajı fazla olan araçların 3.köprü yerine Mahmutbey'i kullanması bölgeyi ulaşım anlamında çok zorluyor.
- Özel araçla gidiyorum artan bir trafik var

- Metro ile ulaşıyorum sağlıyorum. Rahatlık söz konusu.

-Bu ulaşım sorunlarının geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

Görüşmecilerin görüşleri analiz edildiğinde, bölgedeki ulaşım sorununun geçmiş ile kıyaslandığında devam ettiği ifade edilmiştir. Zira, artan nüfus ve artan araç sayısına paralel olarak bölgedeki trafikte geçmişe oranla bir azalma söz konusu olmamıştır. Bu bakımdan karayolu ağlarının artırılması ve metro hatlarının uzatılması alternatif çözümler olarak ileri sürülebilir.

- Hep aynı. Sorunlara çözüm bulma noktasında gayret göremiyorum.
- Yeni metro bağlantılarının açılması toplu taşıma kullananları rahatlatacak ancak özel araçlar için sorun devam edecek.
- Her geçen gün artan bir trafik sorunu var metro dışında
- Metro ile geliyorum rahat otobüs minibüs ile daha zor oluyor.
- Yollar bilhassa kooperatif içlerinde yetersiz park ve nakliye araçlarına yer yok.
- İstanbul trafiğine paralel olarak her geçen gün artıyor
- Maalesef artıyor. Hiçbir gelişme yok. Hatta pandemi nedeniyle insanların özel araçlarıyla seyahat etme isteği sorunu daha da artırdı.
- Trafik sorunu artıyor. Geçmişe oranla her geçen gün daha fazla trafik olmakta.
- Trafik artıyor ve çözüm bulunmuyor.
- Metro ile geldiğim için sıkıntı çekmiyorum.

-Bu ulaşım sorunlarının çözümü için sizce neler yapılabilir?

Görüşmeciler, bölgedeki ulaşım sorununun çözümü için metroların ve alternatif güzergahların açılması noktası birleşmişlerdir. Aynı zamanda özellikle lojistikte yaşanan ulaşım sorunlarının giderilmesi için tır ve kamyonlara yönelik ekstra düzenlemelerin yapılması gerektiği de ifade edilmiştir. Dolayısıyla bölgenin ülke

ekonomisine olan katkısı değerlendirildiğinde ulaşım sorunun çözümü ile verimlilik noktasında da bir artışın olacağı ifade edilebilir.

- Yeni metro ile Küçük Çekmece bağlanacak
- İOSB'nin ulaşım sorunu İstanbul genel trafik sorunu ile ilgili TEM, E-5 ve Yavuzselim gibi ana arterlerin ve bağlantı yollarındaki sorunun çözülmesi
- Daha yaygın toplu ulaşım İkitellinin büyük firmaların esnek çalışması
- Metrolar çoğalsın
- İkitellideki büyüyen iş yerlerine yeni yer verilmeli yeni planlama ile kademeli olarak geçiş yapılmalı
- Uydu kentler (semt) oluşturularak ev iş yeri arasını azaltmak kısaca iş yeri, okul ulaşım araçlarını minimuma indirmeli
- Alternatif yol güzergahları şart.
- 3. köprü bağlantı yollarının hızla bitirilmesi, geçiş maliyetinin düşürülmesi, tır ve kamyonlar için otopark planlaması yapılması, taşıma güzergahlarının ve saatlerinin düzenlenmesi ve toplu taşıma imkanlarının artırılması gerekmektedir. Doğru şehir planlamaları ve kurumların soruna yönelik çözüm üreten iş birlikleri sayesinde tam anlamıyla olmasa bile kısmi bir rahatlama sağlanabilir.
- Metroların artması gerekiyor.
- Metrolar artmalı. Böylelikle ulaşımında rahatlık sağlanabilecektir.

-İkitelli OSB'nin altyapı açısından sorunlan olduğunu düşünüyor musunuz? Bu altyapı sorunları nelerdir? (Su, elektrik, atık vb. altyapılar)

Bölgedeki altyapı sorunları hakkında görüşmecilerin hava kirliliği noktasında önemli bir problem olduğunu belirttikleri gözlemlenmiştir. Zira, bölgedeki sanayinin hava kirliliğine etkisi yüksek görünmektedir. Bu bakımdan işletmelerin yasal mevzuat çerçevesinde sıklıkla kontrol edilmesi ve gelişen teknoloji çerçevesinde sıvı –katı atıkların kontrolü önemli bir gereklilik olarak görülmektedir. Yine, elektrik kesintilerinin olmaması bakımından gereken önlemlerin alınması önem arz etmektedir.

- Mutlaka vardır. Bu sorunların ele alınarak en kısa zamanda çözülmesi gerekmektedir.
- Sorunları var.su ve elektrik altyapısı sorunsuz ancak atık su şebekesinin ve arıtma sistemlerinin revize edilmesi gerekir
- Altyapının yenilenmesi gerekir yeni firmalar gelmemeli, arıtmalar yapılmalı
- Su ve elektrik pek kesilmiyor bana göre iyi
- Hava kirliliği ulaşım park yeri
- Çevre sorunları var sanayi olan her yerde böyledir atık su ve çevre sistemi bir bütün olarak düşünüldüğünde altyapı sorunu olur
- Hayır. Bölgede altyapı ile ilgili herhangi bir sorunka karşılaşmadım.
- Kuruluş tarihi itibarıyla uzun bir geçmişi olan ikitelli'nin zaman zaman eskiyen altyapı düzeneğinden zaman zaman ise üyelerin kullanımından kaynaklı sorunları olabiliyor. Yağmur suyu nedeniyle taşkınlar yaşanabiliyor. Ancak buna yönelik kurumsal çalışmalarımızla sorunları gideriyoruz.
- Hava kirliliği, ulaşım, park yeri.
- Hava kirliliği büyük problem oluşturmakta.

-Bu altyapı sorunlarını geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

Görüşmecilerin görüşleri analiz edildiğinde bölgedeki altyapı sorunları ile belediyenin ilgilendiği ve sorunların çözümü noktasında çalışmaların yapıldığı ifade edilmiştir.

- Hep aynı. Geçmişe göre altyapı sorunları devam etmekte ve herhangi bir çözüm bulunmamaktadır.
- İOSB sorunun çözülmesinde güçlü mali yapısı ile daha çözümcü rol alıyor
- Site içlerinde yoğunluk sebebiyle kanal ve elektrik altyapısı yetersiz
- 5 yıldır çalışıyorum hep aynı.

- İOSB'nin büyümesi ile her geçen gün artıyor
- Büyüyen bir sanayi ve ticaret alanında sorunlarda büyür altyapı ve çevre sistemlerinin belli bir ömrü vardır ıslah projeleri yenileme şart bazı sektörler makro şekilde yenilenmeli
- Daha iyiye gidiyor.
- Çözülüyor. Kurumların ve yerel yöneticilerin bu konudaki hassasiyeti oldukça yüksek.
- Yavaş yavaş sorunlara çözüm bulunuyor.
- Altyapı yatırımları devam ediyor.

-Bu altyapı sorunlarının çözümü için sizce neler yapılabilir?

Bölgedeki altyapı sorunlarının tekrarlanmaması açısından çevre bilinci noktasında kişilerin bilinçlenmesinin önemine vurgu yapılmaktadır. Ayrıca bölgede büyük sorunlara yol açan işletmelerin tespit edilerek gereken güncellemeleri yapmaları önem arz etmektedir. Bunun yanında bölgeden bir başka bölgeye taşınması gereken işletmeler de tespit edilerek altyapı sorunlarının çözümüne katkı sağlanabilir.

- Yolları ve altyapısı iyi gözüküyor
- Öncelik belirleyerek ekonomik yapıya uygun şekilde 5 ve 10 yıllık projeler yapılacak ileriye dönük planlamalar yapılmaktadır
- Planlanan şekilde yenilenme ve büyümeye izin verilmemeli
- Altyapıdan anlamam
- İOSB çok büyüdü yakın bir yere yeni İOSB 2 kurulmalı
- Kapasite tespit edilmeli bazı sektörler taşınmalı ve altyapı makro bir planlama ile yapılar dahil yenilenmeli
- Bürokraside sanayici ekonomik yönden desteklenmeli.
- Dönüşüm ve eğitim. Sorun yaşanan noktalarda soruna sebep olan unsurları giderecek çalışmalar yapılıyor ve devam etmelidir. Çevre bilinci geliştirilmeli ve üreticilerin daha bilinçli, doğaya ve kullanım alanlarına

özen göstermesi yasalar çerçevesinde takip edilmeli, denetlenmeli, yaptırım uygulanmalıdır.

- Altyapı yatırımlarına öncelik verilmelidir.
- Altyapının iyileştirilmesi için çalışmalar yapılmalıdır.

-İkitelli OSB'nin çevre açısından sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu çevre sorunları nelerdir? (Çevre kirliliği, gürültü kirliliği, ses kirliliği vb.)

Görüşmecilerin görüşleri analiz edildiğinde, bölgede özellikle hava kirliliğinin fazla olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla insan sağlığı açısından bu problemlerin giderilebilmesi önemli bir zorunluluk olarak karşımıza çıkmaktadır.

- Yoğun sanayi atığı kokusu
- Sanayi her zaman çevre için sorunlar oluşturur, Bunlar hava su ve toprağa verdiği zararlı atıklardır
- Çok sorun var, arıtmalar yetersiz bacalar, dökümcüler ile zehir saçıyor
- Bazen nefes almada zorluk çekiyorum havası çok kirli
- İlk sıra hava kirliliği ve gürültü
- Çevre kirliliği (ses ve görsellik) dahil aşırı yoğunluk
- Hayır. Bölgede çevre açısından herhangi bir sorun görmüyorum. Belediye gayet düzgün çalışıyor.
- Elbette. Bir sanayi bölgesi için bu sorunların olmaması ilginç olurdu. İnşaat faaliyetleri, üretimin sürekliliği ve çeşitliliği belirttiğiniz konularda zaman zaman sorunları ortaya çıkarıyor.
- Hava kirliliği.
- Hava ve çevre kirliliği söz konusu.

-Bu çevre sorunlarını geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

Bölgedeki çevre sorunlarınının geçmiş ile kıyaslandığında özellikle hava kirliliği noktasında bir azalmanın söz konusu olmadığı gözlemlenmiştir. Zira, artan nüfus ve

işletme sayısına paralel olarak hava kirliliği de bu oranda artmaktadır. Bu bakımdan işletmelerin kontrollerinin aksatılmadan yapılması ve gereken idari-cezai yaptırımların uygulanması önem arz etmektedir.

- Son zamanlarda hava kirliliği
- Çevreye duyarlılığın artması ile sorunlar geçmişe göre daha arz olmakla beraber geçmişin oluşturduğu tahribat halen devam etmektedir
- Yoğunluk sebebiyle hergün artıyor, bazı çevreye zarar veren firmalar taşınmalı
- Hep aynı 5 yıl oldu
- Büyüme sebebiyle artıyor
- Çevre sorunları artıyor sürdürülebilir bir çevre için yeniden makro planlama yapılmalı ve mutlaka çevre için iyi bir işletim sistemi kurulmalı
- Geçmişe göre gerek üst yöneticilerimiz gerekse de kamu otoritelerimiz bu konuda daha duyarlı ve hassas. Sorunların tespiti ve çözümü geçmişe göre daha hızlı ve etkili.
- Yoğunluktan dolayı kirlilik devam etmekte.
- Zarar veren firmalar bölge dışına taşınmalı
- Hava kirliliği

-Bu çevre sorunlarının çözümü için sizce neler yapılabilir?

Söz konusu çevre sorunlarının çözümlenmesi için görüşmecilerin görüşleri analiz edildiğinde özellikle mevzuatlar çerçevesinde idari ve cezai yaptırımların uygulanması ve bilinç düzeyinin artırılması noktasında görüşler ifade edilmiştir. Aynı zamanda yeni bir planlama ile özellikle kimyasal atıkların söz konusu işletmelerin başka bölgelere taşınması gerektiği de ifade edilmiştir.

- Bilmiyorum, ev hanımıyım
- Çevre mevzuatının uygulanması ve denetiminin yanı sıra çevre harcamalarının vergi muafiyeti hibe kredi gibi mali destekler verilmesi
- Mevcutların bir kısmı taşınmalı dökümcüler ve kimyasal atıklar

- OSB yöneticileri bilir
- Yeniden İstanbul ölçekli makro bir planlama
- Yatırım-iyi planlama-iyi bir işletme (hepsi bilimsel)
- Gün geçtikçe çözülüyor.
- Denetimler arttırılabilir, yasal mevzuatlar sertleştirilebilir, her ne konuda olursa olsun topluma; kendisinden sonra da yaşamın devam edeceğine yönelik bilgilendirme ve bilinçlendirme eğitimleri verilebilir. Tüm sorunların temeli aşırı tüketim ve vurdumduymazlık. Bilinç düzeyimizi yükseltmeliyiz.
- Mevzuatlar çerçevesinde idari ve cezai yaptırımlar uygulanmalı
- Bilinç düzeyinin yükselmesi gerekir.

-İkitelli OSB'nin enerji açısından sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu enerji sorunları nelerdir? (Elektrik kesintileri vb.)

Enerji temini noktasında görüşmecilerin tamamı herhangi bir sorun yaşamadıklarını ifade etmişlerdir. Özellikle bölgenin güçlü bir enerji altyapısının olduğu da ifade edilmiştir.

- Hiç rastlamadım
- İOSB'nin en güçlü yeni enerji alt yapısı ve işletme gücüdür. Sürdürebilir bir enerji için altyapısı ve yetişmiş iyi bir kadrosu vardır
- Altyapı sorunları içerisinde en iyi durumda enerji ancak yeni firmalara izin veriliyor
- Elektrik çok az kesiliyor
- Enerji durumu iyi
- Böyle bir sorun duymadım
- Bürokraside azaltıma gidilmeli.
- Düşünmüyorum.
- Herhangi bir sorun görmüyorum

- Enerji açısından sorun görünmemektedir.

-Bu enerji sorunlarını geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

Görüşmecilerin enerji ile ilgili görüşlerinde geçmişe oranla enerji temini noktasında bir problem yaşamadıkları görülmektedir. Ancak gelişen teknoloji doğrultusunda sistemlerin modernleştirilmesi gerektiği de ifad edilmiştir.

- İOSB enerji açısından geçmişe göre çok iyi durumdadır
- Daha iyi durumda İOSB elektrik satalı sorunlar azaldı
- Sistem modernleştirilmelidir.
- Hep aynı iyi pek sorun yok
- Çevre sorunu, eskiyen yol yapısı ve kanal alt yapısı var enerji sorunu şu an yok
- İOSB için kendi sistemini kurmuş ve ileriye dönük planlarını yapmıştır. Doluluk oranı %95.
- Geçmiş çok bilmiyorum iki yıldır burdayım
- Geçmişten daha iyi bir durum söz konusu.
- Fazla bir değişiklik yok.
- Modern bir sisteme ihtiyaç var.

-İkitelli OSB'nin ulaşım, altyapı, çevre ve enerji dışında başka sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu diğer sorunlar nelerdir? Bu sorunlar çözümü için sizce neler yapılabilir?

Görüşmecilerin ulaşım, altyapı, çevre ve enerji harici başka bir sorun ile ilgili görüşleri analiz edildiğinde, bölgede özellikle konut problemlerinin olduğu gözlemlenmiştir. Yoğun nüfus sebebiyle artan konut ihtiyacının karşılanması gerektiği ve yine ulaşım problemlerinin çözülmesi gerektiği belirtilmiştir.

- Trafik bazen oluyor

- Önemli sorun binaların eski yapı olması ve deprem açısından risk analizi yapılmalıdır
- Site içleri çok kalabalık
- Çok yoğun ve meskenlerle iç içe
- Binaların eski ve riskli olduğunu düşünüyoruz
- Evet nitelikli ara eleman sorunu var. Meslek sahibi nitelikli çalışana ihtiyacımız var. Bunun içinde Mesleki Eğitim Merkezleri, Meslek liseleri ve Meslek Yüksekokullarına ihtiyacımız var. Gençleri meslek öğrenebilecekleri alanlara yönlendirmeli ve onları üniversite mezunu işsiz olmaktan kurtarmalıyız.
- Dünya dönüşüyor. Dönüşen dünyada teknolojiyi daha çok kullanarak, küresel iklim krizine karşı önlem almalıyız. Sıfır atık ve karbon ayak izini AB standartlarına taşıyacak planlamalar yapmalıyız.
- Ulaşım ile ilgili sorun çıkabiliyor.
- Bölgede gereğinden fazla konut var.
- Çok kalabalık ve yoğunluk söz konusu.

-Fayda ve zararlarını birlikte ele aldığımızda, ikitelli OSB'nin mevcut yerinde faaliyet göstermesi açısından genel değerlendirmeniz nasıldır? Sizce ikitelli OSB mevcut yerinde ve mevcut şartlarda faaliyetine devam etmeli mi ya da şartları mı geliştirilmeli? Mevcut yerinin uygun olmadığını düşünüyorsanız taşınması gereken yeni yer neresi olmalı? Neden?

Görüşmecilerin görüşleri analiz edildiğinde, bölgede çevre açısından sorun oluşturan işyerlerinin taşınması gerektiği ifade edilmiş ve bunun yanısıra bölgedeki binaların yenilenerek depreme dayanıklı hale getirilmesi önem arz etmektedir.

- Çok ihtiyacımızı görüyor devam etmeli
- İOSB mevcut şartları iyileştirilerek, yan bina stoku yenilenerek yeniden kademeli olarak planlanmalıdır

- Çevre açısından sorun olan iş yerleri gitmeli diğerleri belli ölçüde kalmalı
- Bize iyi evimize yakın iş bulduk.
- Binalar yenilenmeli depreme hazır değil çevre sorunu oluşturan firmalar taşınmalı
- Mutlaka yeni ve çevreci anlayışla çevre uyumu(sorunu) olan firmalar taşınmalıdır.
- Hayır. Bölgenin mevcut yeri ile ilgili bir sorun olduğunu düşünmüyorum. Bölgenin yeri gayet uygun.
- İkitelli'nin günümüz şartlarında başka bir bölgeye taşınması oldukça zor. Burası bir büyüme durağı olarak kalmalıdır. Zaten kurumsallaşmasını tamamlamış büyük ölçekli firmalar, geleceğe yönelik yatırım planlarını bölge dışına yönlendiriyor. Küçük ve Orta Ölçekli KOBİ'ler ise İkitelli'de faaliyet göstermeyi tercih ediyor. Taşımak zor ancak kabına sığmayan firmalar için yine bölgeye yakın il ve ilçelerde arsa tahsisi imkânı yaratılabilir.
- Bölge çalışanlar için faydalı bir yerdir.
- Depreme dayanıklı yapılar inşa edilmelidir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SONUÇ

Bu çalışmada İkitelli OSB özelinde OSB'lerin artan nüfus ve kentleşme karşısında toplum hayatına olan olumsuz etkisinin araştırılarak yeni çözüm önerileri sunmak ve taşınma durumunu değerlendirmeyi amaçlanmıştır.

Öncelikle katılımcıların İkitelli OSB'ye yönelik sorun sahalarına verdikleri önem seviyesinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu kapsamda gerçekleştirilen anket çalışması ve mülakat analiz sonuçlarına göre katılımcıların her bir sorun alanı (ulaşım, altyapı, çevre, enerji ve diğer sorunlar) için algıladıkları önemin ortalamanın biraz üstünde bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Bunun yanında katılımcıların en az önemli gördükleri alanın diğer sorunlar olduğu, en önemli gördükleri sorunun ise ulaşım olduğu tespit edilmiştir. Müteakiben her bir sorun alanı daha detaylı olarak incelenmiştir.

Sorun alanlarından birincisi olan ulaşım konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak gerçekleştirilen mülakatlar ve anketlerin analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB ulaşım sorunlarına ilişkin her madde için algıladıkları önemin ortalamanın biraz üstünde bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB'yi ulaşım bağlamında her açıdan bir miktar sorunlu olarak gördükleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en çok önemli gördükleri ulaşım sorununun İOSB'ye alternatif ulaşım yolları olması gerektiği olarak belirlenmiştir. Özellikle mülakat sorularına verilen cevaplardan çoğu İOSB'ye ulaşım için metronun kullanımının sorunsuz olduğunu ifade ederken, araba veya toplu taşıma ile gelen katılımcıların trafik sorunundan bahsettikleri cevaplar alınmıştır. Buna paralel olarak katılımcıların en düşük seviyede yanıt verdikleri sorunun da İOSB güzergahındaki ulaşım yolları yeterli olmamasına yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Organize Sanayi Bölgesini toplumun yerleşme düzeni dışında düşündüğümüzde mutlaka kendi çevresini yaratacaktır ve bu plansız gelişme, Organize Sanayi Bölge fonksiyonunu kötü bir şekilde etkileyecektir. Yanında kurulacağı yerleşme merkezlerinin iç ve dış pazarlarına açılan bir güce sahip olacağı için, organize sanayi bölgesinin kolay ulaşılabilir yerlerde geliştirilmesi ve çeşitli ulaşım olanakları ile

donatılması gerekmektedir. Bu zorunluluk, bir taraftan fiziki planlamanın mevcut ulaşım olanaklarının fiziki planlamaya çeşitli etkilerde bulunmasını gerektirmektedir. Fiziki planlamada en önemli rolü, karayolu ve demiryolu oynamaktadır. Havayolu, denizyolu gibi diğer olanaklar, ise mevcut tesislerin yeterliliği ile yöresel gereksinmeler oranında değer kazanacaktır.

Bölgenin kuruluş yeri başlangıçta ulaşım açısından önemli bir avantaj oluşturmaktadır. Kentin hemen yanibaşında, TEM otoyolu ile Anadolu'ya ve Trakya'ya bağlantı yolu üzerinde bulunması, hammadde ve mamül maddenin sevkiyatında önemli bir kolaylık sağlamaktadır. Ayrıca bölgenin havaalanı bağlantı yolu ile E-5 karayoluna bağlanması, TEM bağlantı yolu ile Aksaray-Taksim hattına bağlanması, aynı zamanda kent içinde kolay ulaşılabilir bir noktada olmasını sağlamaktadır. Böylece kent içi pazarlara da kolaylıkla ulaşmak mümkündür. Ayrıca, Avcılar-Ambarlı limanının bölgeye yakın oluşu da deniz yolu ile ulaşımı sağlanacak hammadde ve mamül maddenin taşınmasında önemli bir avantaj sağlamaktadır. Ancak bölgenin sahip olduğu bu ulaşım avantajları, özellikle 1996 yılında bölgenin toplu konut alanı olarak ilan edilmesi ile birlikte kaybedilmektedir. Bölgenin çevresini çepeçevre saran konutlar ile birlikte özellikle TEM yolu girişi yoğun bir trafiğe sahne olmakta ve bölge giriş çıkışlarında büyük zorluklar yaşanmaktadır. Yine E-5 karayolu ile havaalanı bağlantı yolu ile bölgeye gelişte, Halkalı Toplu Konutları'nın yarattığı yoğunluk bölgeye ulaşımında önemli zorluklar yaratmaktadır.

Sorun alanlarından ikincisi olan altyapı konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak gerçekleştirilen mülakat ve anket analiz sonuçlarına göre, katılımcıların İOSB altyapı sorunları hakkında her madde için algıladıkları önemin ortalamanın biraz altında bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB'yi altyapı bağlamında her açıdan kayda değer problemliler olarak görmedikleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en az önemli gördükleri altyapı sorununun İOSB'de su kesintisi yaşanması olduğu belirlenmiştir. Buna paralel olarak katılımcıların en yüksek seviyede yanıt verdikleri sorunun da İOSB'de gerekli alt yapı çalışmalarını yeterli bulduklarına yönelik olduğu tespit edilmiştir. Görüşme sorularında ise katılımcılar altyapıyı yeterli bulmayıp geliştirilmesi gereken yönlerinin olduğunu yanıtlamışlar ve önerilerde bulunmuşlardır.

Sorun alanlarından üçüncüsü olan çevre konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak gerçekleştirilen mülakat ve anket analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB çevre

sorunlarına yönelik her madde için algıladıkları önemin ortalamasının biraz üzerinde bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB'yi çevre bağlamında her açıdan bir miktar sorunlu olarak gördükleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en çok önemli gördükleri çevre sorununun İkitelli OSB ve civarındaki çevre kirliliği düzeyine ilişkin olduğu belirlenmiştir. Anket sorularının haricinde derinlemesine yapılan görüşmelerde katılımcılar bu konuya ilişkin ek olarak çevre kirliliği konusunda özellikle hava kirliliğinin gözle görülen ilk sorun olduğu belirtilmiştir.

Sorun alanlarından dördüncüsü olan enerji konusunda yaşanan sorunlara yönelik olarak gerçekleştirilen mülakat ve anketlerin analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB enerji sorunlarına yönelik her madde için algıladıkları önemin ortalamasının biraz altında bir seviyede olduğu belirlenmiştir. Diğer bir ifadeyle, katılımcıların İOSB'yi enerji bağlamında her açıdan kayda değer sorunlu olarak görmedikleri belirtilebilecektir. Bunun yanında katılımcıların en az önemli gördükleri enerji sorununun İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji sıkıntısı yaşanması olduğu belirlenmiştir. Buna paralel olarak katılımcıların en yüksek seviyede yanıt verdikleri sorunun da İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji ile ilgili yapılan yatırımlardan memnun olduklarına yönelik olduğu tespit edilmiştir.

Sorun alanlarından beşincisi olan diğer konularda yaşanan sorunlara yönelik olarak gerçekleştirilen mülakatlar ve anketlerin analiz sonuçlarına göre katılımcıların İOSB'yi nispeten faydalı olarak gördükleri ve şehre katkıda bulunduğunu düşündükleri belirlenmiştir. Düşük seviyede de olsa bu olumlu görüşe karşın, katılımcıların İOSB'nin günlük yaşama olumsuz etkisinin, olumlu etkisinden daha yüksek seviyede gördükleri görülmüştür. Bunun yanında katılımcıların İOSB'nin şehir merkezine uzak bir alana taşınması ile taşınması yerine geliştirilmesi maddelerine birbirine yakın puanlar verdikleri görülmektedir. Mülakat sorularında ise katılımcılar İOSB'nin zararları olmasının yanı sıra bölgeye sağladığı ekonomik avantajlardan ve oluşturduğu istihdam sebebiyle çoğunluk olumlu görüşlerini sürdürmüşlerdir.

Üretimin değişen yapısı nedeniyle farklılaşan kentsel ihtiyaçlar ve artan nüfus gibi etmenler sonucunda; gelişme, sanayileşme ve kentleşme ilişkilerinin düzenli ve planlı bir şekilde yürütülme ihtiyacı, kentlerin ve bölgelerin gelişme sürecine girmeleriyle kentsel alanların yeniden düzenlenmesi gereksinimi ortaya çıkarmıştır.

Sanayileşmenin kontrolsüz ve gelişigüzel yapılanması Sanayi Devrimi'nin ilk dönemlerinde bir sorun olarak görülmemiş olmakla beraber, zamanla sanayileşme ve kentleşmenin getirdiği sorunların üst noktalara ulaşmıştır. Bu sorunların aşılmasında, başta sanayi tesislerinin kent dışına çıkarılması ve toplu olarak bir yerde üretim yapması hususu kent planlamasında yer bulmaya başlamış ve kent içindeki sanayi tesisleri, iş merkezleri, yeşil alanlar ve organize sanayi yerlerinin planlı yerleştirilmelerini gündeme getirmiştir.

Organize sanayi bölgeleri ile şehir planlama kavramına uygun olarak, sanayi kuruluşlarının kentin dışında ve şehirden yeşil bantlarla ayrılan özel alanlarda kurulmalarını sağladığından çevre ve yaşam kalitesinin önemli ölçüde arttırılmasına katkı vermektedir. Sanayi tesislerinin kentsel alanların dışına doğru taşınmasıyla insanların yaşamlarını sürdürdüğü kentsel merkezlerin dışındaki yerlerde yalnızca sanayi faaliyetlerinin görülmesi çevre ve insan yaşamı açısından önem arz etmektedir. Bu bağlamda çalışma bulgularımıza dayanarak İOSB'nin uygun kriterlere sahip bir yere taşınmasının uygun olacağı değerlendirilmektedir.

Çalışma kapsamında bir takım öneriler de geliştirilmiştir. OSB'ler, kuruluş amaçları itibariyle, ülke ölçeğinde yürütülen sanayileşme ve yerleşme politikalarının araçları olarak ele alınmaktadır. Bu nedenle yatırım, yer seçim kararları en makro düzeyden başlayarak bir planlama hiyerarşisi içinde ele almak zorundadır. Bunun içinde öncelikle Ülke genel yerleşme düzeni çalışması başlatılmalı, buna paralel olarak yine ülke ölçeğinde Sanayi Master Planı yapılmalıdır. Böylece de, baştan yapılan bir plan ve organizasyonla hem ekonomik açıdan bazı kolaylıklar baştan yani, daha uygulamaya geçilmeden yapılmış, hem de sonradan, yani, işletme faaliyeti sırasında meydana gelecek olan sorunlara biraz da olsa fırsat verilmemiş olacaktır.

Bazı OSB'lerde ulaşım olanaklarının yetersizliği, lojistik merkezlerinin bulunmaması, kamu eliyle yapılması gereken karayolu ve demiryolu bağlantı yollarının olmayışı ulaşım ve trafik için kayda değer olumsuzluklar olarak öne çıkmaktadır. Binlerce kişinin çalıştığı organize sanayi bölgelerinden şehir merkezlerine toplu taşımacılık sistemlerinin yaygınlaştırılması gerekmektedir.

OSB'lerinin ulaşım planlarının Karayolları Genel Müdürlüğü ile ortak yapılması oluşacak yeni trafik yükünün mevcut yollara veya alternatif yeni yollara aktarılması konusunun işbirliği içinde karara bağlanması önerilmektedir.

OSB’lerde halen yaşanan çevre sorunları, tedbir alınmaması durumunda gelecekte artarak devam edecektir. Çevre sorunlarının çözümü için özellikle kimya ve döküm sektöründe faaliyet yürüten kuruluşların kente daha uzak alanlarda, gerekli su arıtma ve hava filtresi ile donatılarak üretim yapmaları sağlanmalıdır.

Organize sanayi bölgeleri planlanırken, sanayi gazları ve artıkları, kirli ve çok zaman zehirli sanayi sularının çevreye zarar vermemesi için gereken tedbirler kesinlikle düşünölmelidir.

Çevre sorununa bir çözüm getirmek için bazı önemli uygulamaların yapılması gerekmektedir. Bunun için de çevreyi en az kirletecek olan teknolojilere öncelik tanınmalı ve yeni teknolojilere çevre sorunları dikkate alınarak yer verilmelidir. Bunların yanında, uygulanması kolay arıtım sistemleri ve atıklardan yararlanma yöntemlerinin geliştirilmesi de çevre sorununa bir çözüm getirebilecektir.

Ölkemizin sanayi yapısına uygun gelişmeyi engellemeyecek çevrenin titizlikle korunmasını sağlayacak tedbirlerin uygulanması, halen karşılaştığımız sorunların çözümünü mümkün kılacağı gibi, yeni kurulacak sanayi tesislerinin yaratabileceği çevre sorunlarını da ortadan kaldıracaktır.

OSB’lerinde sıklıkla ortaya çıkan çevre sorunlarından biri, sanayiye dayalı hava kirliliğidir. Yöredeki hava kalitesinin korunması için, OSB kurulacak alanda meteorolojik etüt yapılması gerekmektedir. Meteorolojik etüt yardımıyla, sanayi bölgesi faaliyete geçtiğinde, havaya verilecek kirleticilerin yakındaki yerleşim merkezlerini ne ölçüde etkileyeceği ortaya konulmalıdır.

Kurulacak bir OSB’nin hava kirliliği yaratıp yaratmayacağıının ayrıntılı ve titiz bir çalışma ile gerçekten saptanması, bunun resmi raporlarla belgelenmesi ve yer seçim kararını etkileyebilecek önemli bir girdi oluşturması da sağlanmalıdır.

Elektrik kesintilerini önleyen ve sürekli enerji sağlayan sistemlerin kurulması ve söz konusu sistemlerin tüm OSB’lerde yaygınlaştırılması gerekmektedir. güneş, rüzgâr, hidrojen, jeotermal gibi yenilenebilir enerji kaynaklarından daha fazla faydalanabilme olanakları araştırılmalıdır.

OSB bulunan bölgelerde konut alanlarının artması ile birlikte Organize Sanayi Bölgeleri’nin kuruluş amacına uygun olmayan bir durum ortaya çıkmaktadır. Organize sanayi bölgelerinin kuruluş amaçlarından biri de sanayi alanlarının konut alanlarından uzak bir alanda kurulması iken İkitelli Organize Sanayi Bölgesi, konut

alanları ile iç içe bir görünüme bürünmektedir. Bu durum, İkitelli Organize Sanayi Bölgesinin küçük sanayi siteleri şeklinde kurulmuş olmasının bir sonucudur. Halen yürürlükte bulunan Organize Sanayi Bölgeleri Kanunu, sanayi bölgesi ile çevresinin 10 km'lik bir tampon bölge ile ayrılmasını zorunlu kılmaktadır. İkitelli Organize Sanayi Bölgesi'nde bu yasal zorunluluğu uygulamak her geçen gün imkansız hale gelmektedir. Bölgenin çevresinde bulunan boş alanların ve gecekonduların kamulaştırılarak, lokal tampon bölgeler yaratılması mümkündür.

OSB'leri için yer seçilirken, üretilmesi henüz teknolojik olarak mümkün olmayan iyi nitelikli tarım arazilerinin kaybına yol açmamak için sanayicinin daha düşük nitelikli arazilere yönelmesi özendirilip desteklenmelidir.

KAYNAKÇA

- Aktaş, M. Cahit (2006). *İkitelli Organize Sanayi Bölgesi ve Mekansal Etkileri*, (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Akdeve, E., (2009). *Kümeleşme bağlamında yerel potansiyelimiz OSB'ler*. Müsiad.
- Amin, A. & Thrift, N. J. (1994). Globalization, institutional thickness and local prospects. *Revue d'Economie régionale et Urbaine*, 3: 405-427.
- Ataş, M.C. (2006). *İkitelli organize sanayi bölgesi ve mekansal etkileri* (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Aslan, E. (2007). *Türkiye'de organize sanayi bölgeleri ve küçük sanayi sitelerinde ihtiyaç duyulan meslekler ile yeterince karşılanamayan meslekler ve bu konuda İŞKUR'un rolü* (Uzmanlık Tezi). Ankara, TC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Türkiye İş Kurumu Genel Müdürlüğü Yayınları.
- Aslan, E. (2012),. Organize Sanayi Bölgeleri. *Verimlilik Dergisi*, 283: 6-7
- Alpat, H. A. (2000). *Organize sanayi bölgeleri ve tokat organize sanayi bölgesi uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.
- Bayraktar, İ. (2019). İnovasyonun KOBİ'ler için önemi : İkitelli Organize Sanayi bölgesinde Bir Uygulama, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Bowen, G. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2):27-40.
- Balaban, O., (2001). Türkiye'de organize sanayi bölgeleri politikasında ilişkin durum değerlendirmesi. *Planlama Dergisi*: 61-75.
- Bayülken, Y. & Kütükoğlu, C. (2012). *Organize sanayi bölgeleri, küçük sanayi siteleri ve teknoparklar* (5. Baskı). Ankara, TMMOB Makine Mühendisleri

Odası.

Berberoğlu, N. G. (1984). *Eskişehir organize sanayi bölgeleri'nin şehrin ekonomisine ve sanayiye katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

Bijau, I. (2005), Hybrid Industrial District –Cluster, A Model For Regions in a Post Conflict Period – Maastricht School of Management.

Cansız, M. (2010). *Türkiye'de organize sanayi bölgeleri politikaları ve uygulamaları*. Ankara, DPT Yayın No: 2808.

Çağlar, E. (2006). Türkiye'de yerelleşme ve rekabet gücü: Kümelenmeye dayalı politikalar ve organize sanayi bölgeleri. *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Kitabı, TEPAV Yayını, Ankara, 305-316*.

Çam, H. (2011). *Organize sanayi bölgeleri ve uygulanan teşvik politikalarının işletmeler üzerindeki etkilerinin incelenmesi: osmaniye organize sanayi bölgesinde uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Karaman.

Çezik, A., & Eraydın, A. (1982). *Türkiye'de organize sanayi bölgeleri:(1961-1981)*. DPT.

Doğan, Mesut. (2013). *Geçmişten Günümüze İstanbul'da Sanayileşme Süreci Ve Son 10 Yıllık Gelişimi*. Marmara Coğrafya Dergisi, Sayı: 27, s. 511-550.

DPT (1991). *Sosyal planlama başkanlığı, yerseçimi ve çevre sorunları çalışma grubu raporu*. Ankara, Çevre Müsteşarlığı Yayını,.

Eraydın, A. (1983). *Bölge merkezlerinin sanayi yapısı araştırması*, Ankara, DPT Yayınları.

Ersungur, M. & Berber, M. (2008). *Bölgesel kalkınmada organize sanayi bölgelerinin yeri ve önemi, organize sanayi bölgelerinin sorunları ve çözüm önerileri*. İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Sempozyum Bildiriler Kitabı.

Esen, Adem (2021). Marmara Denizinde Müsilajla Oluşan Sorunlar İçin Çevre

Bakanına Öneri, <https://www.yenimeram.com.tr/organize-sanayi-bolgeleri-kanununda-degisiklik-taslagi-uzerine-491709.htm>, 11.06.2021.

Esen, Adem (2021). Organize Sanayi Bölgeleri Kanununda Değişiklik Taslağı Üzerine, <https://www.yenimeram.com.tr/organize-sanayi-bolgeleri-kanununda-degisiklik-taslagi-uzerine-491709.htm>, 26.11.2021.

Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Journal of Social Sciences Institute*, 15: 170- 189.

Kuş, B. (2016). Organize Sanayi Bölgelerinin Kentleşme Süreci İçindeki Yeri ve Önemi: Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi Örneği. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. 1-185 ss.

Karaköse, M. E. (2018). *Türkiye’de organize sanayi bölgeleri ve kayseri uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). Kayseri, Erciyes Üniversitesi İktisat Ana Bilim Dalı.

Meydip (2021). *Türkiye osb haritası* [online]. Web linki: <https://meydip.sanayi.gov.tr/vatandas/index> (Erişim tarihi: 08.09.2021).

Osbuk (2004). *Türkiye’de organize sanayi bölgeleri’nin kuruluşu ve gelişimi*. 1. OSB zirvesi sonuç raporları.

Özdemir, M. (1990). Türkiye’de Organize Sanayi Bölgeleri, Ankara: M-N Ofset.

Özer, Y. E. (2008). Sanayi bölgelerinin gelişim sürecinin Türkiye ve dünyadaki yansımaları. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 6(1): 91-102.

Öcal, F. M. (2008). *Organize sanayi bölgeleri’nin bölgesel etkiler ve Konya sanayisi* (Doktora Tezi), Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.

STB (2021). *Organize Sanayi Bölgeleri Hizmetleri*. [online]. Web linki: <https://www.sanayi.gov.tr/sanayi-bolgeleri/organize-sanayi-bolgeleri-hizmetleri> (Erişim tarihi: 06.09.2021).

Tümertekin, E. (1997). *İstanbul, insan ve mekân*. İstanbul, Türkiye Ekonomik ve Toplumsal Tarih Vakfı.

Türk Dil Kurumu-TDK (Sözlük) (2021). *Dünyada sanayi ve sanayileşme* [online].

web linki: <http://tdkterim.gov.tr/bts/> (Erişim tarihi: 06.09.2021).

Türko, E. S. (2006). *Organize sanayi bölgeleri ve yenilik: erzurum alt bölgesinde bir uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Tepav. (2006). *Organize Sanayi Bölgeleri ve Kamusal Yetkiler: Faydalar ve Sorunlar Nelerdir?*

UNIDO (1997). *Industrial estates: Principles and practice*. Vienna, UNIDO.

UNIDO (2017). *An international framework for eco-industrial parks*. Vienna, Unido Publications.

Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (9. Baskı). Ankara:SeçkinYayıncılık.

Yurdakul, E. (2005). *Türkiye’de sanayileşme sürecinde organize sanayi bölgeleri ve eskişehir osb uygulaması* (Yüksek Lisans Tezi). Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir.

EKLER

EK-1: ANKET FORMU

Demografik Bilgi Formu

Soru	Cevap
Yaşınız	☐ 18-25
	☐ 25-30
	☐ 30-35
	☐ 35-40
	☐ 40+
Cinsiyetiniz	☐ Kadın
	☐ Erkek
İkamet Edilen İlçe	☐ Başakşehir
	☐ Küçükçekmece
	☐ Bağcılar
	☐ Esenler
	☐ Avcılar
	☐ Sarıyer
	☐ Güngören
	☐ Sultangazi
	☐ Şişli
	☐ Gaziosmanpaşa
	☐ Kadıköy
	☐ Arnavutköy
	☐ Ferizli
	☐ Kartal
☐ Sakarya	
İkitelli OSB ile İlişkiniz	☐ İkitelli OSB güzergahından geçiyorum.
	☐ İkitelli OSB’de çalışıyorum.
	☐ İkitelli OSB’de alışveriş/ticaret yapıyorum.
İkitelli OSB ile ilişkinin sıklık derecesi	☐ Nadiren ilişğim olur. (Ayda 2-3 Kere)
	☐ Ara sıra ilişğim olur. (Ayda 5-6 Kere)
	☐ Sık sık ilişğim olur. (Ayda 8-9 Kere)
	☐ Çok Fazla ilişğim olur. (Ayda 15-20)
	☐ Her gün ilişğim olur.

Soru		1=Çok Az	2=Az	3=Orta	4=Fazla	5=Çok Fazla
İkitelli OSB ile ilgili sorunları önem derecesine göre puanlayınız?	Ulaşım sorunları (İkitelli OSB'ye ulaşım ya da OSB güzergahında yaşanan trafik)					
	Altyapı sorunları (su, elektrik, atık vb. altyapılar)					
	Çevre sorunları (çevre kirliliği, görüntü kirliliği, ses kirliliği vb.)					
	Enerji sorunları (elektrik kesintileri vb.)					
	Diğer sorunlar					
Ulaşım sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız?	İkitelli OSB'ye ulaşmak kolay mıdır?					
	İkitelli OSB'ye ulaşmak vakit kaybına yol açıyor mu?					
	İkitelli OSB'ye alternatif ulaşım yolları olmalı mı?					
	İkitelli OSB ve çevresinde ulaşım konforu nasıl?					
	İkitelli OSB güzergahını kullanmaktan kaçınıyor musunuz?					
	İkitelli OSB güzergahında ki ulaşım yolları yeterli mi?					
	İkitelli OSB civarında yaya ve diğer araçlar için ulaşım sizce kolay mı?					

	İkitelli OSB civarında ulaşım güvenli mi?					
	İkitelli OSB civarını kullanırken tedirgin oluyor musunuz?					
	İkitelli OSB civarında yapılan ulaşım yatırımlarını beğeniyor musunuz?					
Altyapı sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız?	İkitelli OSB ve civarında su kesintisi yaşıyor musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında elektrik kesintisi yaşıyor musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında doğalgaz kesintisi yaşıyor musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında gerekli alt yapı çalışmalarını yeterli buluyor musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında altyapıdan kaynaklı kirlilik oranı nedir?					
	İkitelli OSB ve civarında alt yapı sorunları ile ilgili hızlı çözüm alabiliyor musunuz?					
Çevre sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre	İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliği ne düzeydedir?					
	İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliğine karşı önlem alındığını düşünüyor musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliğine karşı alınan önlemlerden memnun					

puanlayınız?	musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliğine karşı alınan önlemler yeterli mi?					
	İkitelli OSB ve civarında çevre kirliliği ile ilgili sorunlara hızlı çözüm bulunuyor mu?					
Enerji sorunları ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız?	İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji sıkıntısı yaşıyor mu?					
	İkitelli OSB ve civarında elektrik enerjisi ile ilgili yatırımlar sizce yeterli mi?					
	İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji ile ilgili yapılan yatırımlardan memnun musunuz?					
	İkitelli OSB ve civarında elektrik ve enerji konusunda yapılan hizmetlerden memnun musunuz?					
Diğer sorunlar ile ilgili maddeleri önem derecesine göre puanlayınız?	İkitelli OSB hayatınızı zorlaştırıyor mu?					
	İkitelli OSB'nin günlük yaşamınıza olumsuz etkisi ne düzeydedir?					
	İkitelli OSB'nin günlük yaşamınıza olumlu etkisi ne düzeydedir?					
	İkitelli OSB ve çevresinin güvenli olduğunu düşünüyor musunuz?					

İkitelli OSB'nin içeriği ve işleyişi ile ilgili ne düzeyde bilginiz var?					
İkitelli OSB'nin şehir merkezine uzak bir alana taşınmasını ister misiniz?					
İkitelli OSB'nin taşınması yerine geliştirilmesini ister misiniz?					
İkitelli OSB'nin şehire katkısı sizce ne düzeydedir?					
İkitelli OSB size göre faydalı mı?					
İkitelli OSB'nin genel imajını puanlar mısınız?					

EK-2: GÖRÜŞME FORMU

Değerli Katılımcı,

Bu görüşme, akademik bir çalışmaya veri tekil etmek üzere yapılmaktadır. Bu görüşmede isminiz alınmayacaktır ve ifadeleriniz herhangi bir kurumla paylaşılmayacaktır. Bu akademik çalışmanın sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için sorulara içtenlikle cevap vermeniz büyük önem arz etmektedir.

Katılımınız için şimdiden teşekkür ederim.

S-1. Kendinizi tanıtır mısınız? (Yaş, cinsiyet, ikamet yeri)

S-2. İkitelli OSB ile ilişkiniz nedir? (Burada iş yerim var, burada çalışıyorum, buradan alışveriş yapıyorum, bu güzergahtan geçiyorum, buraya çok yakın yaşıyorum vb.)

S-3. İkitelli OSB' yi ne sıklıkla kullanıyorsunuz?

S-4. İkitelli OSB' nin size, bulunduğu bölgeye, kente ve ülkeye faydalı olduğunu düşünüyor musunuz? Bu faydalı yönler nelerdir?

S-5. İkitelli OSB' nin ulaşım açısından sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu ulaşım sorunları nelerdir? (İkitelli OSB'ye ulaşım ya da OSB güzergahında yaşanan trafik)

S-6. Bu ulaşım sorunlarının geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

S-7. Bu ulaşım sorunlarının çözümü için sizce neler yapılabilir?

S-8. İkitelli OSB'nin altyapı açısından sorunları olduğunu düşünüyor

musunuz? Bu altyapı sorunları nelerdir? (su, elektrik, atık vb. altyapılar)

S-9. Bu altyapı sorunlarını geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

S-10. Bu altyapı sorunlarının çözümü için sizce neler yapılabilir?

S-11. İkitelli OSB'nin çevre açısından sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu çevre sorunları nelerdir? (çevre kirliliği, gürültü kirliliği, ses kirliliği vb.)

S-12. Bu çevre sorunlarını geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

S-13. Bu çevre sorunlarının çözülmesi için sizce neler yapılabilir?

S-14. İkitelli OSB'nin enerji açısından sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu enerji sorunları nelerdir? (elektrik kesintileri vb.)

S-15. Bu enerji sorunlarını geçmişe göre kıyaslar mısınız? (Sorunlar çözülüyor mu yoksa artıyor mu?)

S-16. Bu enerji sorunlarının çözümü için sizce neler yapılabilir?

S-17. İkitelli OSB'nin ulaşım, altyapı, çevre ve enerji dışında başka sorunları olduğunu düşünüyor musunuz? Bu diğer sorunlar nelerdir? Bu sorunların çözümü sizce neler yapılabilir?

S-18. Fayda ve zararlarını birlikte ele aldığımızda, İkitelli OSB'nin mevcut yerinde faaliyet göstermesi açısından genel değerlendirmeniz nasıldır? Sizce İkitelli OSB mevcut yerinde ve mevcut şartlarda faaliyetine devam etmeli mi ya da şartları mı geliştirilmeli? Mevcut yerinin uygun olmadığını düşünüyorsanız taşınması gereken yeni yer neresi olmalı? Neden?

S-19. Bu konuyla ilgili söylemek istediğiniz başka bir husus var mı?

ÖZGEÇMİŞ

KİŞİSEL BİLGİLER

Ahmet ULUŞIK

İŞ DENEYİMİ

Uzman (İnşaat mühendisi)

Genel Kordinatör (İnşaat mühendisi)

Şantiye Şefi (İnşaat mühendisi)

EĞİTİM VE ÖĞRETİM

İnşaat Mühendisi- 2015

Şırnak Üniversitesi, Şırnak (Türkiye)

İşletme - 2013

Anadolu Üniversitesi, Eskişehir (Türkiye)